

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

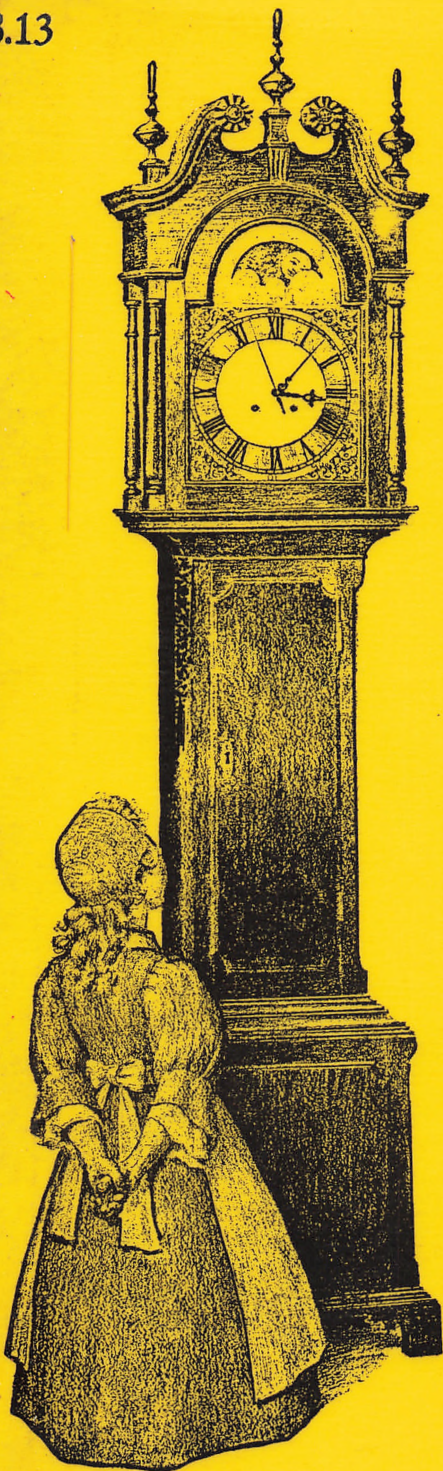
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

68.13

JENS LAMPE
**URMAGERE
OG URE I
RANDERS
AMT**

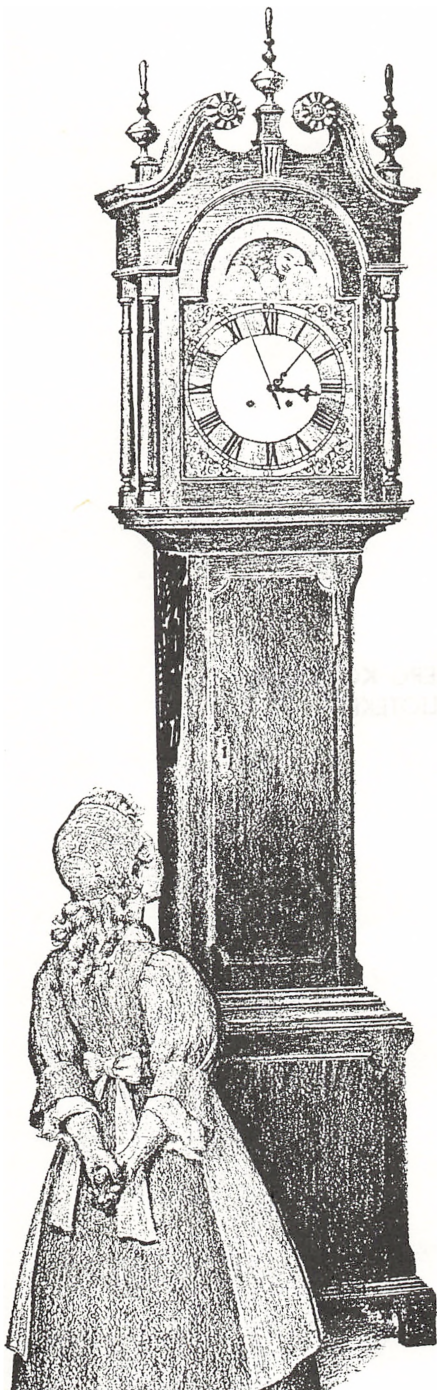

BRABRAND
1980

Du bestemmer selv indholdet i Provinsbankens bøger...

 PROVINSBANKEN
-til at tale med

JENS LAMPE:
URMAGERE OG URE I RANDERS AMT

Brabrand 1980

Bogen fås gennem:
Jens Lampe
Gudrunsvvej 48, 7. th.
8220 Brabrand
Telf. 06 25 79 50

BIDRAG TIL URMAGERIETS HISTORIE

I RANDERS AMT

af Jens Lampe

Når det drejer sig om en undersøgelse af urmageriets historie og hvem, der udøvede faget i et amt¹, spørger man altid med rette, om der findes noget troværdigt dokumentarisk kildemateriale. Svaret må blive et ja, omend man godt kunne ønske, at der havde været nogle flere kilder at øse af end de forhåndenværende. I den efterhånden omfattende lokalhistoriske litteratur er der kun små glimt af ure og urmagere hist og her - og i arkivalierne: folketællinger, borgerskabsprotokoller, næringstilladelser, rådstueprotokoller, skifter m.m. er der ofte langt imellem urmagerne, og oplysningerne er sparsomme. Så er der naturligvis kirkebøgerne fra amtets 76 pastorater, hvor man i hvert fald kan hente de personlige data, men desværre har mange af førerne af de ældre kirkebøger ved vielse og død ikke angivet nogen stillingsbetegnelse, eller der benyttes benævnelser som enkemand, invalid, krøbling, fattiglem, aldersrentenyder, husejer, indsidder eller husmand om folk, der vitterligt havde drevet et håndværk, før de blev aflægs, eller som bierhverv, hvorfor man ofte må foretage "krydsrevision" mellem 3-4 forskellige arkivalier på en enkelt person for at sikre sig dennes identitet og rette erhverv. I de til- og afgangslister, som førtes af præster og degne fra 1812-75 forekommer oftest tyende og sjældent selvstændige erhvervsdrivende.

Urmageriet i amtet er som selvstændigt håndværk højest 400 år gammelt. De første urmagere eller sejermagere, som de oprindeligt hed, var grov- eller klejnsmede, stod i smedelavet og havde urmageriet som et sjældent bierhverv². Ifølge Randers borgerskabsprotokol 1631-62 har ingen i denne periode fået borgerskab som urmagere, derimod en hel del smede naturligvis. I perioden 1683-1721 er også indført adskillige grov-, klejn- og guldsmede, men heller ingen urmagere.

Oldtidens og middelalderens mennesker havde ikke et udpræget behov for tidsmålere. De levede i nær kontakt med naturen og tog dens tegn til hjælp ved tidsbestemmelsen: Solens stilling på himmelhvælvingen og især dens stilling i forhold til bestemte mærker i synskredsen, månens til- og aftagen, stjernernes stilling i årets løb, trækfuglenes ankomst og afrejse, løvspring og løvfald og mange andre fremtoninger. Den ældste konstruerede tidsangiver var skyggekastere. Det første literære vidnesbyrd om en sådan omtales i Det gamle Testaments 2. kongebog kap. 20, v. 8-11, som menes at være skrevet mellem 622 og 609 f.Kr.

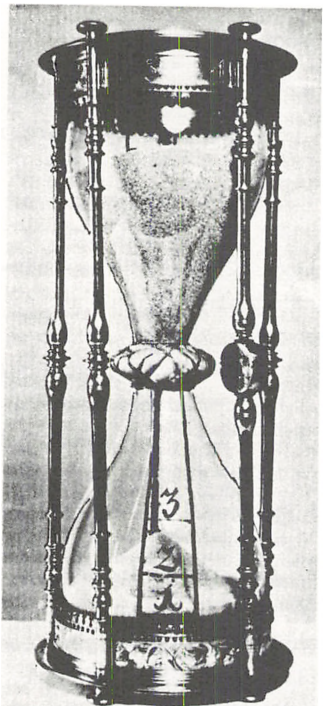
Da den jyske væbner Niels Ebbesen natten til den 1. april 1340 med en lille skare på et halvt hundrede mand drog til Randers for at dræbe grev Gert, kendte man heller ikke til ure i Danmark. I en lang folkeviser om dåden bruges naturligvis den folkelige tidsangivelse for drabet på grev Gert, at han fældes på den tid, da "fåret bræged og gåsen kæged og hanen gol på hjalde", mens den mere lærde Lübeckske kronike meddeler, at greven havde "læst sine tider" og lagt sig hen, da de danske kom og slog ham ihjel, og det var ikke ædelt. Men det har nu nok været om morgenen efter bønnerne "matutina", som sluttede ved første dagry, at grev Gert blev dræbt.

Der var i grunden kun få steder i middelalderen, hvor der krævedes en vis præcision: i kirken og på tinge, hvadenten det nu var herreds-, lands-, syssel-, birke- eller rettertinget. Gudstjenesterne indledtes med klokkeringning, som regel tre gange, og den sidste ringning sluttede med den tre gange tre bedeslag, som det stadig er tilfældet. Man havde i større købstæder tre tider for gudstjeneste: froprædiken fra kl. 5-6, højmesse, hvortil klokkeringningen begyndte kl. 7 og aftensang kl. 2-3. Om tingstedernes organisation i den ældste tid har man kun sparsomme efterretninger, men ordet "ting" menes at være afledt af "tid" eller "termin", og da der fra oldtiden af har været en nær forbindelse mellem helligdom og ting, også efter kristendommens indførelse, ligger det nær at antage, at man har varslet begyndelsestidspunktet med slag på en klokke eller på en plade af træ eller metal³.

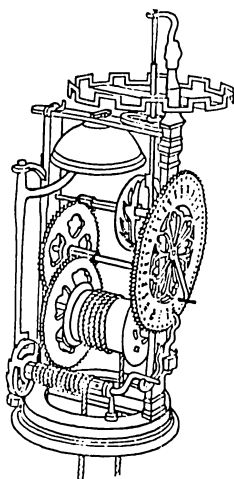
Fra kulturlandene omkring Eufkrat og Tigris via Grækenland og Rom fik vi soluret, som bygger på erfaringen om, at skyggens længde og stilling forandres i dagens løb. Forskellige former for solure produceredes endnu i 1700-årene til seriøst brug. Mange forskere mener, at soluret kom til Europa med nogle af Alexander den Stores soldater omkring 326 f. Kr. Det græske solurs skive var som babyloniernes delt i 12 dele. Hver tolvtedel af dagen hed en "hora", og derfra stammer ordene ur og time (italiensk "ora", fransk "heure", engelsk "hour").

Af ældre solure i Randers amt kan eksempelvis nævnes, at Ebeltoft kirke havde en solskive⁴, som i 1693 "forlængst var forrådnat og usynlig (!)", hvorfor der i samme år blev anskaffet en ny. Denne var også lavet af træ og stafferet med guld og maling, men i 1723 måtte den repareres og males op. Det solur, som i dag sidder på en af pillerne på langhusets søndre side, er forsynet med en indskrift, der viser, at det stammer fra 1745 og er bekostet af byfoged Thomas Jacobsen Boserup.

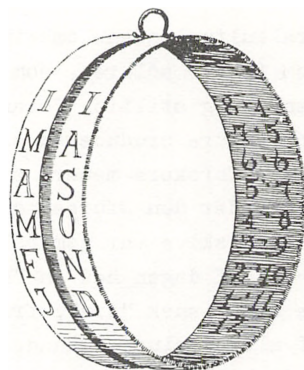
Koed kirkes solur er dateret 1776 og anbragt over våbenhusets dør. Det er sekskantet og skal forestille en stiliseret sol, hvis stråler udgør radier. Foruden urskivens tal bærer det i yderste rand følgende indskrift: "Tiden minder mig at dø; thi jeg er som andre hø. (Es. 4-40) Jørgen Severin Rostved."⁵ I den anden rand: "Tidens tand og glassets sand livets aften vise kan". Soluret i Koed opsattes, da kirkens tårn restaureredes i 1776. I Clausholms have stod på kong Frederik IVs og dronning Sophies tid (1721-43) en solskive⁶, som endnu i 1911 lå på loftet på Clausholm. Solure kunne naturligvis også benyttes til mere verdslige formål. Således hedder det 1693 om Frijsenvold i Ørum sogn, Galten Herred, "at der savnes en solskive ved gården for hovfolkenes skyld, når de kommer til hove og atter går."⁷ Senere afløstes solskiverne på mange herregårde af tårnure med slagværk til herskabets fornøjelse, men sikkert ofte til irritation for hovbønderne. Man havde også solure i form af en solring af metal. Det var sollyset og ikke skyggen, som viste tidspunktet, idet solringen bestod af en bred metalring og en smal ring, som ligger uden på i en fals, og som er forsynet med et lille hul. På den brede rings yderside er de tolv

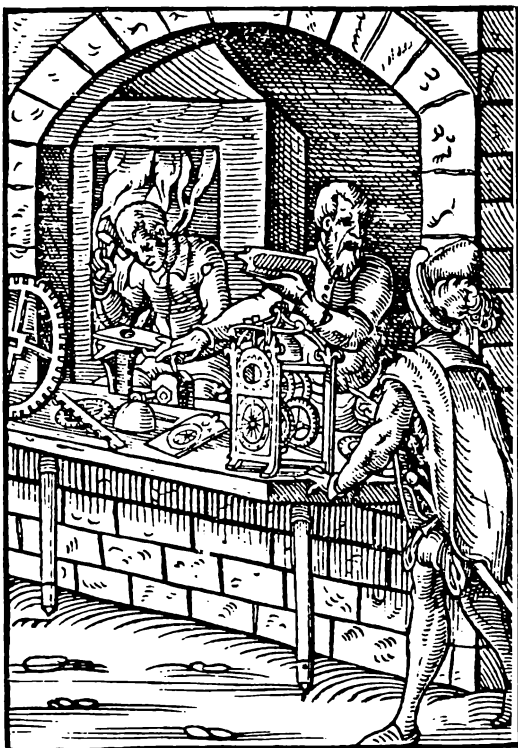
Timeglas fra 1663
med 3 timers løbetid.

Vækkerur, som blev
brugt af munke ca. 1460

Solring, ca. 10 cm i tværmål.
Brugtes f.eks. af hyrdedrenge.

Jost Ammans træsnit fra 1568.
Det ældste billede af et urmager-
værksted.

måneders forbogstaver angivet, begyndende til venstre for den med januar. I den brede ring er der - dækket af den smalle ring - et spaltehul mellem månedsbogstaverne. Den smalle ring er forskydelig i forhold til den brede. Det lille hul anbringes ud for månedens bogstav. Når ringen holdes lodret ved hjælp af en snor i krogen foroven, og solen skinner gennem hullet, falder lyset på et tal (ciffer) på ringens inder-side, og dette tal angiver så det omtrentlige klokkeslæt. Solens varierende deklination og den varierende skyggelængde, afhængig både af solens højde på himlen til de forskellige årstider og breddegrader er blandt de forhold, som sætter en grænse for solringes og solures præcision, men en kyndig solringeejer kan aflæse tiden med omtrent fem minutters nøjagtighed. Solringe anvendtes på landet helt op til sidste århundredskifte, især af hyrde- og vogterdrenge. De har også været kendt i Randers amt, og en solring forekommer som det centrale i en molbohistorie⁸, hvori det berettes, at "nogle molboere engang skænkede deres øvrighed en sådan smuk solring og lod den opsætte midt på torvet ud for rådhuset i Ebeltoft. Men da det under opsætningen begyndte at regne, blev molboerne bange for, at den blanke ring skulle tage skade, hvorfor de byggede et skur over den. Nu kunne de imidlertid slet ikke forstå, hvorfor solringen ikke kunne vise tiden." I løbet af middelalderen fik vi sanduret eller timeglasset. Det gav enten kvarte, halve eller hele timer. Ofte var fire glas kombineret på én stander, som kunne drejes om en akse. De anvendtes i latinskoler, til søs, i domhuse og undertiden i private hjem, men størst udbredelse fik de nok i kirkerne, hvor de skulle mane præsterne til at holde måde med tiden. Især i 1600-årene, som bl.a. var de lange prædikeneres århundrede, blev timeglas anbragt på prædikestolene, hvorfor det kunne ske, at trætte tilhørere længselsfuldt skottede op til timeglasset med det langsomt rindende sand og gjorde store øjne, når præsten "tog et glas til". I Randers amt er de fleste timeglas forsvundet fra kirkerne, men i Marie Magdalene har man bevaret det smukke stativ med fire glas, og i Grenå kirke sidder der endnu et ved væggen til prædikesolen. Fra Årslev kirke i Sønderhald herred har det kulturhistoriske museum i Randers

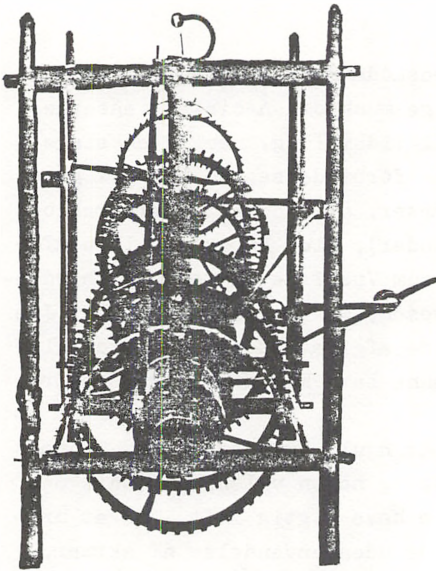
en kompliceret husketavle⁹, hvorpå der efter alt at dømme har været et sandur i en akse midt på tavlen. Den har antagelig været ophængt i våbenhuset og menes at stamme fra ca. 1750. Timeglasset blev også brugt som skibsur. Allerede fra Christian IVs tid var det skik, at rorgængereren vendte timeglasset og varskoede fra sin plads ved roret, hvor mange "glas", der skulle slås på skibsklokken. Arbejdet om bord var delt op i fire vagter, og hver vagt i otte glas. Et glas svarede altså til en halv time og blev markeret ved slag på skibsklokken. Timeglasset blev i middelalderen dødens, "manden med leens", symbol og har haft stor betydning i billedkunst og digtning, f. eks. i Kingos, Brorsons og Grundtvigs salmer. En vigtig forudsætning for en nøjagtig tidsmåling er kendskab til astronomien. Denne videnskab synes at have været middelalderens karakteristiske yndlingsvidenskab ved siden af teologien, men især med renæssancens forbedrede pengeøkonomi fik astronomien og specielt den sfæriske astronomi et opsving, som gav sig til kende ved de videnskabelige landvindinger, der opnåedes gennem Copernicus (1473-1543) og Tyge Brahe (1546-1601) og fik sin blomstningsperiode med Kepler (1571-1630), Galilei (1564-1642) og Newton (1642-1727), der lagde grunden til den moderne fysik og astronomi. Ved siden af dem kan nævnes knap så kendte teknikere, mekanikere og urmagere som f. eks. Giovanni da Dondi (1318-80), Peter Henlein (ca. 1480-1542), Jost Bürgi (1551-1632) og Nicolaus Radeloff (ca. 1610-1675). Sidstnævnte virkede i Slesvig, og nogle af hans ure opbevares på Nationalmuseet i København.

Det mekaniske ur eller hjuluret, der menes opfundet i Norditalien omkring 1280, betød en revolution inden for tidsmålingen, ikke mindst fordi hjulurene - i modsætning til solurene - kunne bruges om natten. Det fik praktisk betydning for klostrene, hvis lægbrødre ofte syslede med forskellige former for urkonstruktioner af hensyn til døgnets syv faste bedetider: matutina, prima, tertia, sexta, nona, vesper og completa, som munke og nonner havde pligt til at deltage i så længe og så langt den katolske kirke strakte sit scepter ud over folkeslagene.

Allerede i 1120 syslede smedeuddannede lægbrødre i den idealistiske og kulturfrødige munkeorden cistercienserne i Frankrig med apparater til tidsmåling, nemlig en slags primitive vækkere. I denne forbindelse kan man nok gøre sig visse tanker, når man læser, at Randers gråbrødre-klosters guardian (dvs. forstander), Oluf Boesen, i 1516 afgav et skøde på en smedje, som Vor Frue kirke og gråbrødre-klostret skødede til Nis Ovesen, og at hans forgænger, Jes Henrichsen, i 1486 også havde afgivet et stykke jord til en Lars Klejnsmed¹⁰. Var denne Lars Klejnsmed også sejer-mager?

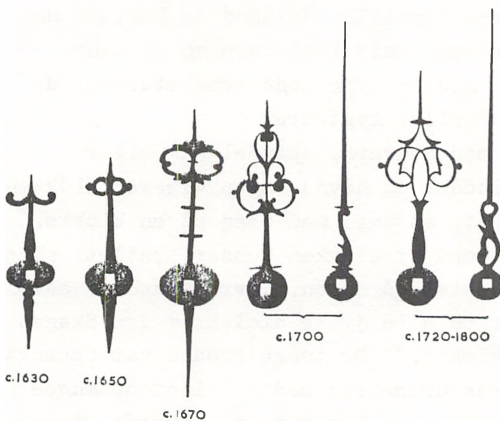
Sejermageren måtte selv smede hjul, driv og ramme. Tænderne blev filet ud i hænderne, og nogen vælsning kendte man ikke, så indgribningen måtte have rigtig luft, for at urene kunne gå. Stellet samledes uden anvendelse af skruer, men med kiler. Urfremstillingen udvikledes til et højt stadi i Tyskland og Frankrig, et forhold, som for Tysklands vedkommende ophørte under 30-års-krigen 1618-48. Fra Frankrig indførtes finurmageriet til Schweiz i og med at mange franske urmagere flygtede dertil under huguenot-forfølgelserne efter Bartholomæusnatten 1572. Holland og England begyndte at gøre sig stærkt gældende i slutningen af 1500-årene, først og fremmest med en type loddrevne stueure, de såkaldte "lantern-clocks" eller lygteure.

De første mekaniske ure med hævværk, spindelgang eller foliot blev trukket af lodder og havde ingen visere. Klokkeløbet, dvs. klokkeslaget, angaves med slag på en klokke. Derfor siger vi stadig "Hvad er klokken (underforstået: slået)?" når vi spørger om tidspunktet på dagen. Iøvrigt hedder såvel et stueur som et lomueur på alle jyske dialekter fra Skagen til Angel i Sydslesvig en "klok".¹¹ De tunge lodder var ophængt i lange reb, derfor egnede urene sig bedst til at ophænges i kirketårne, klostre, rådhus eller byporte, hvorfra deres slag hørtes vidt omkring og synkroniserede befolkningens hverdag. I 1429 omtales det første tårn i Danmark, i Ribe domkirke. Men det menes at være sat op allerede 1401 og er siden afløst af andre. Det hidtil ældst daterede tårn i landet er det på Rosenholm slot ved Hornslet¹². Det er fremstillet 1564 af Lavris Sejermester, som muligvis er identisk med den Lau-

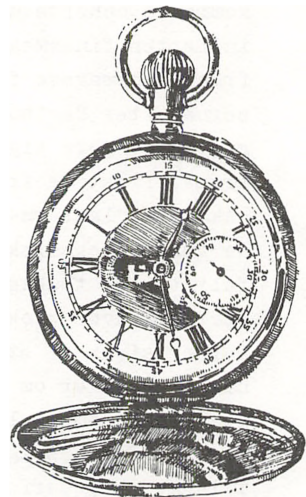

Vægterne skulle også melde tiden ved at råbe eller synge vægttersvers.

Tårnuret fra Rosenholm slot,
udført 1564 af Lavris Sejermester.

Urvisere fra forskellige perioder.

Sølv-lommeur med
emaljeskive fra 1820.

ridtz Seyermester eller Seyermager fra Udby i Rougsø herred, som Sophie Brahe omtaler i sin regnskabsbog 1634¹³. Desværre begynder Udby kirkebog først 1731, så ad den vej har der ikke kunnet skaffes oplysninger om Lavris Sejermester.

Skønt der nævnes et smedelav i Randers så tidligt som i 1468¹⁴ og et smedelavshus i 1567, ses ingen vidnesbyrd om, at lokale smede på den tid har virket som sejemestre. De ved gråbrødreklostret nævnte smede stod antagelig ikke i smedelavet, men betragtede sig som "frie kunstnere", som det var tilfældet med kloster-håndværkere i andre lande. Men i 1586 er det en klejnsmed og sejemager helt fra Odense, Hans Madsen, der får bestalling på at skulle passe urene på Dronningborg slot ved Randers, det slot, som var opkaldt efter kong Christian III's dronning Dorothea, der synes at have været meget interesseret i ure¹⁵.

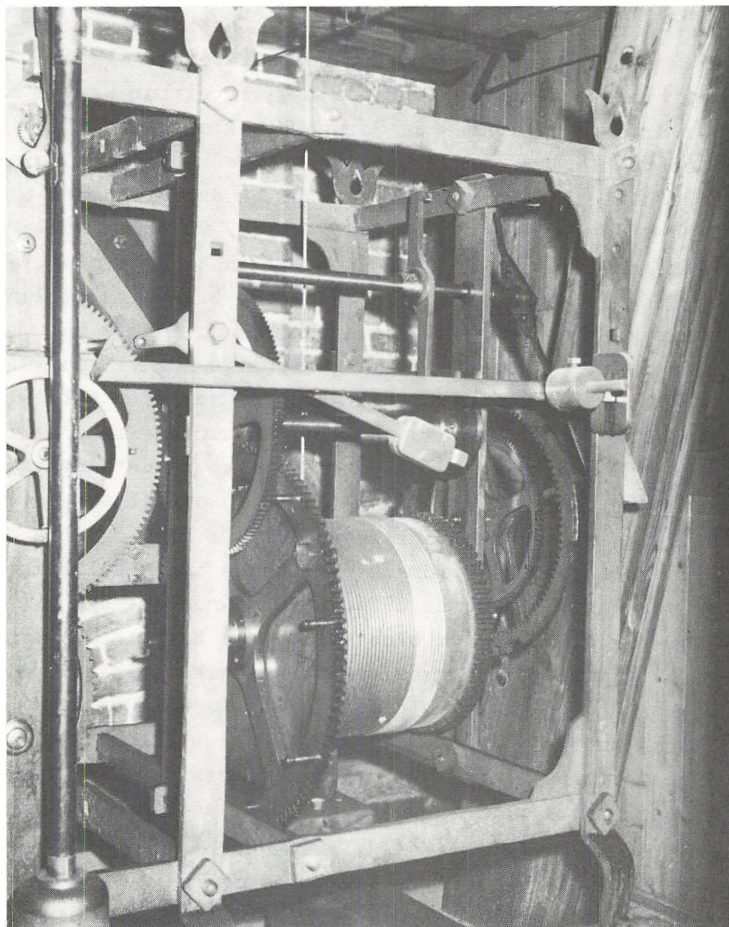
Efterhånden som smedekunsten udvikledes og værktøjet forbedredes, blev det også muligt at lave mindre bord- eller konsolure af jern, senere af messing, hvor urlodderne blev erstattet med en spiralvundet stålfjeder. De ældste bevarede danske ure er netop sådanne små fjederdrevne bordure i forgyldte kobber- eller broncekasser. Frederik II havde en hofurmager, Steffen Brenner, som også arbejdede for adelen, bl.a. for Jørgen Rosenkrantz (1523-96) på Rosenholm og hans frue Dorthe Lange. Et ur af ham befinder sig nu sammen med et samtidigt usigneret bordur fra Rosenholm på Frederiksborg slot. I 1557 lavede Steffen Brenner et bordur af forgyldt kobber med spindelgang, sneketræk, uro og slagværk for fru Elline Gøye til Clausholm i Voldum sogn. Uret er 15,5 cm højt med en grundflade på 8,2 x 8,2 cm og har dobbelt timekrans. Yderst ses tallene I - XII og inderst 13-24, så denne inddeling af døgnet har man altså kendt, inden D.S.B. i 1927 gik over til at anvende klokkeslættene 1 - 24 i deres køreplaner. Elline Gøyes ur har kun én timeviser, der bevæger sig skiven rundt to gange i døgnet. Under skiven ses Steffen Brennens signatur, dannet af hans initialer med hans våben imellem, et renæssanceskjold med en halv lilje. På bagsiden ses en ejerindskrift i indstemplede versaler og på de to andre sider en fremstilling af Kristus på korset og ved siden

heraf en knælende kvindeskikkelse samt ægteparret Mourids Olsen Krognos' og Elline Gøyes våben. Borduret stod i lang tid på Clausholm, men befinder sig nu på det danske Urmuseum i Den gamle By i Århus¹⁶.

Dronningborg, det ombyggede kongelige slot, som tidligere havde fungeret som gråbrødrekloster, fik efter Frederik II's ønske et sejerværk til slotskirken i 1585. Hans Madsen, der også skulle stille, justere og vedligeholde andre sejerværker, som tilhørte kronen, fik i årlig løn 20 daler og $\frac{1}{2}$ læst korn for at passe uret på Dronningborg. Desuden var han fri for "skat, hold og al anden borgerlig tyngde. På rejsen til og fra kongens slotte, klostre og gårde skulle han have fri befordring med heste og vogn, fri færge og underholdning med mad og øl."¹⁷

Eske Brok (1560-1625), som var ejer af Gl. Estrup og Hevringholm, rigsråd og lensmand på Dronningborg, har som bekendt skrevet dagbøger, af hvilke det bl.a. fremgår, at der i begyndelsen af 1600-årene var en sejermager i Randers¹⁸. Han nævnes dog ikke med navn og havde ikke lensmandens søgning som sådan. Derimod leverede han ham vognstænger. Da det er det eneste sted, vi hører ham omtalt, må vi gå ud fra, at han ikke hørte til de fremmeligste sejermagere, eller at han måske kun har opholdt sig i Randers i kortere tid. Sophie Brahe (1578-1643), som var gift med den lærde Holger Rosenkrantz (1574-1642) på Rosenholm og Skafø, skrev i årene 1627-40 en regnskabsbog¹⁹, af hvilken det fremgår, at hun heller ikke benyttede sejermageren i Randers, men i 1631 betalte "sejermageren i Horsens for det store seyerwerch och lo små werch 9 rdrl. 1 ort og 8 sk.". I det hele taget ser det ud til, at flere af de mange herregårde i amtet fik tårnure i løbet af 1600- og 1700-årene. Det gælder Clausholm, hvis tårnmur i frontispicen blev repareret af Jens Nielsen i Voldum 1743 for 3 rdrl., og som ses i Erik Pontoppidans "Danske Atlas" IV fra 1767, og Sostrup, Gl. Estrup, Løvenholm (1576), Mejlgård, Støvringgård, Katholm, hvis gamle tårnværk nu befinder sig på Grenå museum, og Kvelstrup, medens andre er fra 1800-årene, f.eks. Tustrup og Vosnæsgård. Også Bjørnholm, Demstrup, Gjessinggård, Høgholm, Iisgård, Kjellerup (Svenstrup sogn), Lyngsbækgård, Møllerup, Skaføgård, Bidstrup og Trudsholm har tårnure.

Blandt urets indfaldsveje var klostre og kirker lige så vigtige som slotte og herregårde, ja, faktisk vigtigere, fordi de kom flere mennesker til gode. Allerede i middelalderen var Randers en vigtig kirkeby med tre kirker og tre klostre: Vor Frue-, Gråbrødre- og Sortebrødreklostrene. Ældst blandt Randers klostre og kirker er Vor Frue kloster med sin kirke, formentlig indviet til Sct. Peder og derfor senere i flæng kaldet Vor Frue og Sct. Peders kirke. Om ure i Randers-klostrene ved vi intet. Men det er en kendsgerning, at der såvel på svenske klostre i Vadstena, Linköping og Gudhem som i danske klostre i København, Holbæk og Fåborg har været tidsmålere af forskellig slags²⁰, lige som vi ved, at der til klostrene var knyttet lægbrødre, som drev forskellige håndværk, bl.a. klejnsmedefaget. At munkene ikke altid levede i betragtning og bøn, men tog fat på det daglige livs opgaver, har vi adskillige vidnesbyrd om. Klostrene var ikke blot centre for den boglige kultur. De blev også på forskellig vis midtpunktet for de pågældende egners folkelige liv og var udstrålingscentre for nye opfindelser og ny teknik. Mariager kloster, som blev stiftet på Erik af Pommerns tid af birgittinerordenen og var et søsterkloster til det i Mariibo, havde fra gammel tid forbindelse med moderklostret i Vadstena, hvor der fandtes dygtige urmagere blandt lægbrødrene. Mariager kloster fik antagelig sit første ur før reformationen. Men først senere nævnes det, at det havde slagværk både på tårnet på tolvklokken og nede i kirken, hvor der var anbragt en figur (en dreng), som angav tiden ved at slå med en hammer på en klokke. (Kirkehist. Saml. III rk. 4 bd. s.298. Jf. H. Dahlerup: Mariager Klosters og Bys Historie, 1882, s. 81). Klosterkirken, som i stærkt ombygget form tjener som Mariagers sognekirke, fik sit tårnur grundigt istandsat og forsynet med ny skive i 1932 af tårnurfabrikant Julius Bertram-Larsen (1854-1935), København. Formyelsen bekostedes af en gammel Mariager-dreng, grosserer Vilh. Meilstrup, Hellerup. Først efter reformationen, nemlig i regnskaberne fra 1621-25, nævnes et sejerværk i tårnet på Sct. Peders kirke i Randers,

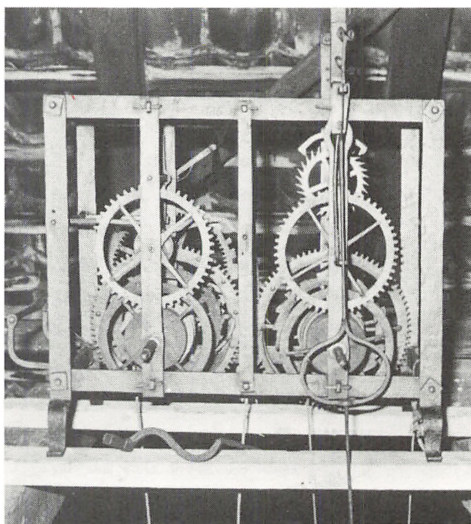
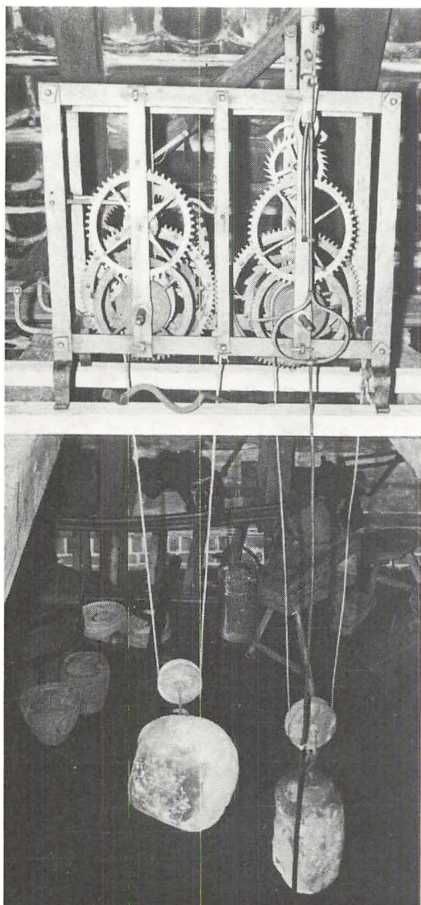

Sct. Mortens kirkes tårnurværk, Randers. Fot. Hans Stiesdal.
(Randers Lokalhistoriske Arkiv).

der blev stående som byens klokketårn til 1795, da Sct. Mortens kirke fik sit tårn, bygget af Christian Mørup fra Ø-dum og forsynet med et tårnur i 1797, forfærdiget af den dygtige landsbysmed og urmager Jens Christensen (1763-1838) i Sahl, senere Gullev ved Bjerringbro²¹. Det var et 8-dages ur med slagværk, kostede 270 rdlr. og var så solidt, at det uden større reparationer kunne holde til 1932, da Sct. Mortens kirke samtidig med en større restaurering af tårnet fik et nyt ur, bygget af tårnurfabrikant Julius Bertram-Larsen (1854-1935) og søn Frithjof Bertram-Larsen, København. Restaureringen kostede 11.000 kr. Dette ur fungerede til 1963, da det blev ombygget til elektrisk drivkraft. Inde i kirken var der i 1751 et urværk med skive anbragt på orglets facade, idet et nyt orgel byggedes samme år, men uret kom aldrig i brug. Da urværket således ikke fandt nogen anvendelse i kirken, blev det i 1802 af førnævnte Jens Christensen fra Sahl overført til rådhusets spir og monteret der, hvor det stadig fungerer ganske udmærket. Da rådhuset i 1930 blev flyttet tre meter mod nord, blev hele blokken sat på skinner, og mens rådhusklokkens slagværk gik og pendulet svingede, rullede det gamle rådhus fra 1778 langsomt hen på sin nuværende plads.

Ebeltoft kirke havde et sejerværk med slagværk allerede i 1650. I Mols Herredsbog 1661 nævnes, at "klokkeren for sejerværket at stille og kirkeklokkerne at ringe gives årligt af hvert par ægtefolk udi Ebeltoft otte skilling". I 1732 måtte uret repareres så indgribende, at værket faktisk blev fornyet. Ikke desto mindre gik det så utilfredsstillende, at kirken i 1743 måtte anskaffe et nyt ur, som kostede 270 sletdaler. Sejerværket blev igen istandsat 1749 af skoleholder Ditlefsen, som var fortrolig med urmageriet fra sin fødeby Ballum i Sønderjylland. I 1804 meddeles det, at klokkeren af kirken får "ikkun løn, lysepenge og smørelse til sejerværket, i alt 25 rdlr. 2 mk. 4 sk.". Da der ikke (i 1809) fandtes en urmager i Ebeltoft, akkorderedes der med urmager Jens Kjeldsen

Tårnurværket fra Ørsted kirke
med stenlodder og pendul, som
i 1961 blev overgivet til
kulturhistorisk museum i Randers
Foto: Kirsten Nijkamp.

i Århus om at istandsætte og vedligeholde byens offentlige ure for 18 rdlr. for kirkens og 7 rdlr. for rådhusets²². I den ældre Sct. Nikolajs kirke i Hobro må der have været et tårnur før 1736, for dette år omtales købet af et "sejerværk, som tilform var i Hobro kirke"²³. I 1785 blev der sat en undersøgelse i gang i Hobro, fordi der klagedes over postgangens uregelmæssighed. Det viste sig, at årsagen var kirkeurets uregelmæssige gang. Byfogeden fik derefter ordre til at påse, at uret gik nøjagtigt. Et ældre urværk omtales igen 1837, men da den nye kirke ved hjørnet af Adelgade-Skibsgade opførtes i 1852, bestiltes et nyt kirkeur hos urmager Rasmus Chr. Islin (1819-57) i Randers. Det var færdigt og blev anbragt i tårnet 1855 og kostede den runde sum af 1.000 rdlr. Men Islin skulle så også forpligte sig til i et tidsrum af fem år "at indestå for urets rigtige gang og for egen regning foretage de rejser, som tilsynet i nævnte tid måtte foranledige". I 1876 blev tårnuret taget ned og sendt til mekaniker og urmager Louw i København, der ombyggede og afleverede uret i april 1877 med 5 års garanti. Uret måtte i 1910 erstattes med et nyt, fremstillet af førnævnte Julius Bertram-Larsen. Det nuværende ur i Hobro kirke leveredes 1941 af tårnurfabrikant Kjeldsen-Nielsen, Løkken.

Grenå fik sit tårnur 1852²⁴, fremstillet af tårnurmager Anders Funch, København, som blev mester s.st. 1834. Det kostede 1600 rdlr. og har urskiver mod syd, vest og nord, men ingen mod øst, hvor tagkammen af kirkeskibet går lige til tårngesimsen. Af landsbykirker i amtet, som har haft eller stadig har tårnure kan nævnes, at Voldby på Djursland havde et, som nu henstår i tårnets mellemstokværk²⁵. Det er fra ca. 1650 og ude af brug. Hørning i Sønderhald herred har et tårnur, fremstillet af Jens Christensen, Sahl. I Gjerrild kirke fik man et tårnur i 1713. Det nævnes i "Den danske Atlas" (1768). På urskiven ses årstallene 1853 og 1890, da uret blev repareret. Da det i 1949 var blevet meget defekt, blev det sendt til en grundig undersøgelse hos et specialfirma, men da medlemmerne af menighedsrådet ikke kunne blive enige om, hvor meget de ville ofre på en nødvendig fornyelse og reparation, frarådede fir-

maet istandsættelsen, således at resterne af uret nu er anbragt i tårnet. Siden, nemlig den 12. april 1962, er der kommet et cirkulære fra kirkeministeriet, ifølge hvilket et kirkeur ikke må fornyes, flyttes eller fjernes uden ministeriets tilladelse, og hvis en kirke har tårnur, skal det holdes i god gang og behørigt vedligeholdes. Ørsted kirke havde et tårnur med stenlodder og pendul, som i 1961 af menighedsrådet blev overgivet til Randers museum. Men i 1965 anskaffedes et nyt, der er elektrisk drevet. Timeslagene slås på den såkaldte Taylor-klokke fra John Taylor & Co., Loughborough, England, foræret til kirken 1961 af arbejdsmand Jens Peter Jacobsen i Ørsted. Kvarterslagene slås på den lille stålklokke, som hænger i et af glæmhullerne mod nord.

Hornslet kirke fik sit ret gamle ur gennemgribende repareret i 1960. På tårnets nordre side blev urskiven og viserne ført tilbage til deres oprindelige skikkelse. Skiven maledes blå, og tal og visere blev forgyldt. Selve urværket inde i tårnet blev istandsat og skærmet mod støv og spindelvæv. Slagklokkerne til urværket er foræret af baron Hans Henrik Rosenkrantz (død 1879).

Vivild kirke fik et nyt tårnur i 1969. I henhold til testamentarisk bestemmelse efter Meta og Frits Faurholt, Vivild, arvede kirken 25.000 kr. til anskaffelse af et tårnur. Drivkraften er elektricitet, og uret er fremstillet og opsat af ingeniør Jermin Larsen, Odense. Urskiverne på tårnets øst- og vestmure er tegnet af bygningsinspektør Teschl, Frederikshavn.

Hvad angår offentlige verdslige bygninger kan det nævnes, at Ebeltoft rådhus fik et sejerværk i 1686. Byen købte det af Ingeborg Krabbe til Kvelstrup, og det blev anbragt i en kvist, som blev bygget neden under rådhusspiret. Det gamle urværk, som nu befinder sig på byens museum, er forlængst afløst af et nyt²⁶. Grenå tinghus, det tidligere rådhus på Torvet, som er opført 1805, har tårnur på frontispicen. Mariager rådhus, opført 1821-22 og delvis ombygget 1914, har ligeledes et tårnur på frontispicen. Ting- og arresthuset i Hobro, opført 1920,

har et tårnur øverst på midten af det firkantede tårn. Der kunne nævnes adskillige andre offentlige bygninger med ure fra nyere tid, men det vil føre for vidt.

Som nævnt, meddelte Eske Brok i sin dagbog, at der skulle have været en sejemager i Randers i begyndelsen af 1600-årene, men ellers hører vi ikke om urmagere i byen før 1735, da der ifølge erhvervsstatistikken findes 2, som begge opgives at være fattige. Og det var ikke så sært, thi kun herremænd, velsituerede præster og degne og rige købmænd og skippere havde råd til at købe ure. På landet havde man ofte skår i vindueskarmen, således at man kunne aflæse tiden efter solskyggen. I klart vejr tog man mål af solens stilling til visse punkter i terrænet, og når der var overskyet eller mørkt, måtte man stole på sit "indbyggede" ur, sin sult, sine høns eller sin tidsfornemmelse. Denne ældgamle måde at måle tiden på holdt sig til langt ind i 1800-årene og var tilstrækkelig for store dele af befolkningen. Først med dampkraften og industrialiseringens gennembrud og de tekniske samfærdselsmidler opstod der også hos den jævne befolkning et behov for hvert øjeblik at vide, hvad klokken var. Bomhusmanden²⁷ i Buskehuset ved Ramten, som døde 1806, havde heller ingen ur. Han regnede middagen efter solemærker. Morgen og aften kom af sig selv. Aftenen målte han efter lampen, og da en mand fra Ørum Nr. Djurs spurgte ham, om det var langt hen på aftenen, svarede han: "Det er reele mig to lamper tran hen i tiden." Da "klokker" så blev almindelige, var det ikke alle, der havde lært at aflæse klokkeslættet på dem. En kone i Ørum Djurs kunne således ikke tallene på en stueklokke. Omkring 1840 anskaffede hendes stedsøn en klok. Men da var hun for gammel til at lære det. Da hun engang blev spurgt, hvad klokken var, svarede hun: "Den lange viser er ved køkkendøren, og den korte hænger lige ned."

Folk i byerne måtte lytte til kirkeurenes slag og til vægternes råb og salmevers om aftenen og natten, når de ville have rede på tiden. Randers fik to lønnede vægttere ca. 1630²⁸. Før den tid havde egnede borgere efter alder og tur forrettet vægtertjeneste. Vægterne skulle efter mørkets frembrud våge over ro og orden, tænde og slukke lygterne, føre tyve, skarns-

folk og urostiftere i arresthuset og udråbe timeslagene ved afsyngelsen af de kendte vægtervers. Under svundne tiders mørkerædsel og utryghed med risiko for ildebrande, pest og fjendtlige belejringer har mangen angstfyldt sjæl nok åndet befriet op, når vægtersangen lød. Antallet af vægttere i Randers blev med tiden udvidet. I 1804 var der således ansat 6 faste vægttere og nogle reserver, deraf to tårnvægttere, som skulle skiftes til om natten hele året rundt at holde vagt i Sct. Mortens kirketårn. Opdagede de brand, skulle de klemte med stormklokken. Hver aften fra kl. 11 (23) skulle de fra kirketårnet udråbe klokkeslættet og vindens retning hvert kvarter indtil kl. 5 om morgenen - og det fra alle sider af tårnet. Desuden skulle de råbe klokkeslættet for arbejdstidens begyndelse for håndværkere og daglejere. Vægterordningen i Randers forsvandt med udgangen af 1872, da tranlamperne forlængst var afløst af gasbelysning. En af de sidste tårnvægttere, Jacob Nielsen, fik iøvrigt borgerskab som urmager i Randers 1871, hvilket markerer sammenhængen mellem vægterordningen og tidsmålingen.

Forfatteren Henrik Pontoppidan (1857-1943), der som 6-årig med sine forældre flyttede til Randers og i 1933 udnævntes som æresborger i sin barndoms by, skildrer levende i sine erindringer²⁹, hvilket postyr det vakte i Randers, da byens nye og reformivrige politimester ville have vægterkorpsset, der nu var på 11 mand, afskaffet og erstattet med politibetjente, "men", fortsætter Pontoppidan, "en stemme af det gamle vægterkor bevaredes endnu i 30 år efter. Det var kirkens tårnvægter."

Også i Hobro, Mariager, Grenå og Ebeltoft havde man vægttere samt på nogle af herregårdene, f. eks. på Gl. Estrup. Fra myndighedernes side var vægtersangen nok ikke ment så meget som en service over for borgerne som en slags kontrolforanstaltning mod, at vægterne sov på deres post. For befolkningen blev den et symbol på den timelige og åndelige varetægt, hvorunder byens børn trygt kunne hengive sig til søvnen.

I skifterne op til omkring 1750 forekommer sjældent ure. Ancher Pedersøn Anchersøn, som døde i Randers 1677, ejede dog "et Seyer Werch". Fra Erik Baggesen, Kollerup i Hadbjerg sogn, blev der i vinteren 1730-31 stjålet et urværk, som senere fandtes hos en bonde i Gimming. Han måtte i henhold til dom ved landsretten aflevere uret til Erik Baggesen. I Ebeltoft nævnes eksempelvis "et stueuhr med foderal" (dvs. kasse) i et købmandshjem 1741, og i 1753 nævnes blandt byfoged Boserups ejendele også et stueur med foderal. Degnen i Galten og Vissing, Hans Dahlsen, ejede i 1771 et "viiser-urværk", og i et skifte efter degn og skoleholder Lars Sørensen, Kastbjerg, som døde i 1806, nævnes der også "et viserværk". Men på det tidspunkt var stueure også blevet^{et} almindelige hos de mindre velstillede. De billigste var vægure (viserure) med malet træskive, måske med tinkrans, hvori tallene var indgraveret og hagegangspendul, men oftest ingen slagværk. De kaldtes i Jylland "jenpeger", fordi de kun havde én viser, timeviseren. Omkring 1800 kostede et sådant viserværk uden slagværk 4 daler. Standuret eller "bornholmeren" er resultatet af et hollandsk-engelsk samarbejde inspireret af den hollandske fysiker Christiaan Huyghens (1629-95), som i 1657 opfandt pendulet som regulator i ure, og spiralfjederen, hvorved det første pålidelige ur kunne konstrueres. Ganske vist havde Galileo Galilei (1564-1642) allerede påvist pendulets regelbundne svingninger allerede i slutningen af 1500-årene, men det vidste Huyghens ikke. Det engelske standur, "The grandfather-clock", har et langt pendul af en ganske bestemt længde, således at der bliver nøjagtigt et sekund mellem hvert tik. Klok'huset skulle værne de ædle dele af uret mod snavs og beskytte lodder og penduler, så f.eks. børn og husdyr ikke kunne få fat i dem. Det blev med tiden et af de kæreste møbler i mange hjem. En del standure havde klokkespil foruden almindelige timeslag, og enkelte af dem kunne spille hele melodier. Disse ure havde tre lodder.

Danske standure ("bornholmere") dukker først op omkring 1745 og er kendetegnet ved et højt smalt klok'hus (kasse), ofte af fyr, sjældnere af eg, elm, mahogny eller valnød. De første værker var af jern, senere blev messing det foretrukne metal. Nogle standure var så raffineret indrettet, at de havde repetérværk. Folk ville nødig tænde lys om natten. Tændstikker havde de ikke, kun fidibusser, og dem kunne man ikke brænde af i en alkove med omhæng for. Derfor havde man en snor hen til uret, og når der blev trukket i snoren, gentog slagværket, hvad klokken var slået. Tre-fire minutter før hel tav uret, når man trak, så vidste folk, at de måtte vente nogle få minutter på at høre det næste timeslag.

En mester til at lave gode standure var "klok'mager" Peder Jensen Møller (også kaldet Blander) i Dejret, Tved sogn på Mols (1735-1812)³⁰. Han havde lært sit fag i Thy hos den kendte Jens Willadsen Bundgaard og blev af sin ungdomsven, provst Winding i Tved kaldt til Mols for at lære den lokale befolkning at skære og ælte tørv. Men han var også dygtig til at lave standure med døgnværk og slagværk til 8 rdlr. og 8-døgn-standure med rækkeslagværk og repetéranordning til 18 rdlr. og stod ikke tilbage for urmagerne i købstæderne. Foruden Per Møller må Rasmus Sørensen fra Vester Tørslev (1707-65) nævnes. Han var søn af en landsbysmed, blev urmager i sin fødeby, men tog borgerskab i Haderslev 1756, antagelig fordi han havde ligget som soldat ved landsenér-regimentet i denne by. Lod man sig hverve som soldat, havde man mulighed for at blive uddannet som håndværker i den købstad, hvor man var garnisoneret, og det ville dengang sige: indkvarteret hos private borgere i byen.

Jens Nielsen Havmøller (1826-87) fra Albøge var også en habil urmager, af hvem der findes ure i privat eje og på Det danske Urmuseum i Købstadsmuseet Den gamle By i Århus.

Trods det at Randers hørte til blandt de betydeligste købstæder i Jylland og ved vor første folketælling i 1769 med sine 2718 indbyggere var den tredjestørste jyske by, kunne den gennem 1700-årene ikke brødføde flere end 1 á 2 urmagere. Mens Randers kunne rose sig af dygtige billedskærere, sølv-

smede og handskemagere, kan man ikke med rimelig grund sige, at købstadens: urmagere hævdede sig blandt de ypperste, både hvad angår deres produktion og formgivning af ure. De har nok snarere ydet en gavnlig indsats ved at reparere og vedligeholde ure og ved at være et nyttigt mellemled mellem producent og forbruger.

Den første regulære urmager, vi kender af navn, hed Gottfried Priel og var tyskeffra Vestpreussen. Han fik borgerskab i Randers den 13. februar 1733. Efter 10 års ophold i Randers drog han imidlertid til København. Priel synes ikke at have efterladt sig ure. I det internationale værk om urmagere "Watchmakers & Clockmakers of the World" af G. H. Baillie, London, 1929, der omfatter over 36.000 urmagere fra hele verden, dog fortrinsvis den engelsksprogede, nævnes fejlagtigt Jens Christensen, Sahl, som værende fra Randers, endvidere nævnes mestrene Peder Christian Runchel og Moses Joseph (af jødisk byrd), men begge opholdt sig kun få år i Randers og havde lært faget andetsteds. Det tyske værk af Jürgen Abeler: "Meister der Uhrmacher-Kunst", Wuppertal, 1977, som omfatter over 14.000 navne "aus dem deutschen Sprachgebiet" nævner R(asmus) S(ørensen) Rigtrup fra Randers, antagelig fordi et sølvur af ham var udstillet på den historiske ur-udstilling i Nürnberg 1905. Samme Rigtrup har fremstillet et 46 cm højt taffelur med hagegangspendul og slagværk i kasse af sortpoleret træ med pressede messingornamenter, som nu findes på Det danske Urmuseum i Århus. Det danske værk af H. C. Bering-Liisberg: "Urmagere og Ure i Danmark", København, 1908, nævner ingen produkter af Randers-urmagere.

I 1801, da Randers havde 4562 indbyggere, havde 3 urmagere borgerskab i byen. Dette antal var i 1840 (6851 indbyggere) fordoblet til 6, dvs. samme antal som i Helsingør, Ålborg og Horsens, og steg til 8 i 1845 (7023 indbyggere). Ved folketællingen i 1845 var der 1 urmager i hver af byerne Ebeltoft, Grenå og Hobro, men ingen i Mariager. I 1860, da Randers havde 9726 indbyggere, var der stadig kun 8 urmagere i byen..

Man skulle ellers tro, at lommeurenes større udbredelse og betydning ville have medført et stigende antal urmagere, men dels kunne en indenlandsk produktion ikke svare sig, og dels var der adskillige ufaglærte, der fuskede med reparationer. Skønt regeringen ved høje toldsatser søgte at beskytte den indenlandske produktion af ure, havde man svært ved at klare sig i konkurrencen med de udenlandske urproducenter, men også de hjemlige, bornholmske urmagere måtte man konkurrere med. Lertøjs- og klokkeskipperne fra Østersø-øen lagde ikke blot til ved Børskanalen i København, men også i de østjyske havnebyer³¹. En af årsagerne til de lave priser på "bornholmere", som urmagerne i hovedlandet forgæves protesterede imod, var utvivlsomt de lavere leveomkostninger på Bornholm, samt en vis hensigtsmæssig arbejdsdeling de bornholmske urmagere og kassesnedkere imellem. Men i 1800-årene havde amtets urmagere også en anden nærgående konkurrence at slås med: den ulovlige handel med ure, der blev bedrevet af omvandrende bissekræmmere på Randers hestemarked og andre markeder i amtet, ursalget hos galanterihandlere, bijouterihandlere og marskandisere. Nok vankede der af og til bøder til lovovertrædere, men de var oftest så små, at de ikke virkede afskrækkende.

I tiden mellem 1815-50 fremstilledes dog lommeure, helt eller delvis ved de fleste svende- og mesterprøver. Dette gjaldt også Randers og de øvrige købstæder i amtet. Disse prøver arrangeredes af magistraten, som udpegede skuemestrene, der skulle føre kontrol med udførelsen af svende- eller mesterstykket og efter afslutningen vurdere det. Aspiranter til disse prøver fra Hobro, Mariager, Grenå, Ebeltoft og landsbyer i amtet kom ofte til Randers, især når det kneb med at finde to kvalificerede skuemestre i hjembyen. Følgende urmagere har virket som skuemestre i Randers i 1800-årene: Michael Burchardt, M. C. Høeberg, R. C. Islin, Jens Kjeldsen, S. Kjergaard Nielsen, Niels Lundbye, M. Mouritsen, Johannes Møller, F. E. Schiøttz og Peter Sinding.

Som nævnt blev lommeuret først almindeligt i midten af 1800-årene, men allerede i folkebogen om "de vidtbekjendte Molboers

vide Gjæringer og tapre Bedrivter", som blev udgivet af Elovius Mangor i Viborg i begyndelsen af 1770'erne, forekommer lommeuret, men som et for molboerne ukendt og mystisk fænomen. "Nogle molboer fandt en dag et lommeur, tog det op og hørte det dikke, hvorfor de troede, at Fanden sad i det. Den modigste af dem tog en sten og knuste uret, som nu lå på jorden, og da det var hørt op med at dikke, sagde han stolt: "Så I det? Om jeg ikke lærte ham at tie stille!" Udgiveren har åbenbart været uvidende om, at netop på Mols boede på den tid en af landets dygtigste urmagere, og at adskillige fra halvøen da ejede og var fortrolige med lommeure.

De første lommeure havde spindelgang. Senere kom ure med ankergang, cylindergang eller duplexgang. Importen var stor, især fra England, Holland og Frankrig til ca. 1750, senere kom der også mange ure fra Tyskland og Schweiz, det klassiske urland, hvor håndværket var udviklet til en langt større fuldkommenhed. Når man alligevel kan finde danske signaturer på lommeure, skyldes det ofte, at importøren af fabrikanten fik lov til at benytte et sådant "forhandlerstempel". I andre tilfælde kan ure med danske signaturer være sammensat af komponenter, der er importeret. Danske lommeure fabrikeredes dog fra 1775-1811 af firmaet Larpent & Jürgensen, København og Hvalsø, og senere af firmaet Urban Jürgensen & Sønner i Ny Østergade, København.

Lommeuret blev først en yndet konfirmationsgave til drenge i begyndelsen af vort århundrede og vel kun i de mere velstillede hjem. Forfatteren Henrik Pontoppidan, der blev konfirmeret i begyndelsen af 1890'erne i Randers, fortæller i sine erindringer (1962) om sin konfirmation, og at kammeraterne i de sidste uger forinden ikke havde talt om andet end de guldknapper, urkæder, tengebøger og andre herligheder, der ville regne ned over dem fra familie og bekendte. Der nævnes altså urkæder, men endnu ingen ure.

For at kunne nedsætte sig som urmager i en købstad var det nødvendigt, at urmagere som andre selvstændige næringsdrivende søgte borgerskab, dvs. man måtte aflægge troskabsed til kongen og senere også til magistraten. Når borgerskabseden var aflagt, udstedtes et borgerskabsbrev på stemplet papir, som udleveredes til den nye borger og skulle tilbageleveres ved næringsdriftens ophør eller ved flytning. Urmageriet kunne i købstæderne kombineres med guld- og sølvsmedefaget, instrumentmager-, juvelér-, gravør-, ciselør-, bandagist- og senere fotograf- og optikerfaget eller handel med musikinstrumenter, symaskiner (efter 1865), cykler, fotografiapparater, ja, endog radioapparater. I Randers var urmagerne oprindelig medlemmer af smedelavet, der rummede næsten alle metalforarbejdende fag. Enkelte mestre stod som medlemmer af "Kjøbenhavns Uhrmagerlaug", som var stiftet 1755. Det gjaldt f.eks. Mourits Mouritsen, om hvis mesterstykke af 14. januar 1852 det lidt nedladende hedder: "Er godt antageligt i en kjøbstad".

Lavene regulerede priserne og forsøgte at begrænse tilgangen til erhvervet. Mestre holdt oftest kun en enkelt svend eller lærling, og både lærlinge og svende skulle selv sørge for deres kostbare værktøj. Efter svendepróven fulgte vandreårene, som ganske vist ikke var obligatoriske, men temmelig vigtige for afrundelsen af uddannelsen. De foretrukne mål for vandrende svende var Tyskland, Schweiz og Østrig, sjældnere Sverige, Holland og Frankrig.

I Randers har der i slutningen af 1800-årene eksisteret et særligt urmagerlav for købstaden, men lavets arkivalier brændtes desværre under II verdenskrig. Den 20. juli 1908 stiftedes Randers Amts Urmagerforening i Randers; den har siden også omfattet optikere og eksisterer stadig. Til den første bestyrelse valgtes: S. Amstrup, Randers, J. P. Bojesen, Kolind, P. Christensen, Hobro, F. Sinding, Ebeltoft, E. Stilling, Randers, Niels Jensen, Randers, P. Sørensen, Grenå. De to sidste blev valgt som revisorer. Den første formand var M. Kristensen, Randers. En af den nyvalgte bestyrelses første opgaver

var at udarbejde en priskurant, som alle medlemmer skulle underskrive. Det skabte en temmelig langvarig diskussion, idet landsbyurmagerne hævdede, at de havde lavere omkostninger end købstædernes og derfor ville få svært ved at fastholde deres kunder, når priskuranten blev vedtaget. I årene 1911 og 1917 var der 52 medlemmer af amtsforeningen og i 1941: 44. Størst var medlemstallet i 1913, nemlig 59. Dansk Urmager- og Optiker Centralforening fejrede sit 75-års jubilæum ved at holde generalforsamling og en udstilling: "Uret gennem tiderne" på Helligåndshuset i Randers fra 23. - 26. august 1968. Udstillingen blev en stor publikums- og pressesucces.

Købstæderne havde, indtil næringsloven af 1857 trådte i kraft, delvis eneret til håndværk og handel. På landet måtte ifølge Danske Lov af 1683 og senere forordninger kun nedsætte sig de håndværkere, som dækkede bøndernes nødtørftigste behov for håndværksarbejde, f.eks. grovsmede og hjul- og karetmagerne, men bestemmelsen blev efterhånden lempet og liberalt fortolket, og der kunne gives dispensationer til sysler, der kun havde karakter af husflid. Derfor træffer vi også urmagere i amtets større og mindre landsbyer. Der har fra tid til anden i kortere eller længere perioder været urmagere i: Albøge, Allingåbro, Auning, Balle, Bendstrup, Bjerregrav, Dejret, Demstrup, Drømmelstrup, Egsmark, Eskerød, Fårup, Gjerlev, Gjesing, Gjerrild, Grønfeld, Hadbjerg, Hadsten, Hald, Hammelev, Havndal, Hevring, Hoed, Hornslet, Hørning, Jennum, Karlby, Knebelbro, Knie, Koed, Kolind, Langskov, Laurbjerg, Lime, Lyngby, Løgten, Mejlby, Mørke, Nimtofte, Nødager, Rud, Ryomgård, Rønde, Råby, Skjødstrup, Strands, Studstrup, Søby, Termestrup, Thorup, Thorsager, Todbjerg, Tornled, Trustrup, Tvede, Udby, Vejlbjby v. Grenå, Vester Tørslev, Vivild, Voldby, Voldum, Vorre, Vorse, Vrinner, Ørsted, Ørum, Østenfjeld og Øster Tørslev.

En hel del af disse urmagere var knyttet til de mange store herregårde og godser i amtet, hvis ure stadig skulle justeres, smøres, vedligeholdes eller repareres. Andre fungerede som klokkestillere og reparatører ved de forholdsvis få kirker, som havde ure. Deres øvrige arbejde bestod i at konstruere og forme de bestilte stueure efter landbefolkningens behov,

købeevne og smag, hvilket i praksis betød, at urene i de fleste tilfælde var ret fordringsløse og konservative med hensyn til stil, idet man oftest holdt fast ved de nedarvede og prøvede former. Men der lavedes i det store og hele solide og pæne ure. Når urene var leveret, skulle de jævnlig efterses, stilles eller smøres og renses, for at værket ikke skulle slide sig selv op. Fyrretræskassen blev som regel bestilt hos landsbyens eller nabobyens snildeste snedker, og malerarbejdet af egnens dygtigste maler. Man må ikke tro, at hver urmager lavede alle dele selv. I en del tilfælde kunne det betale sig at importere hel- eller halvfabrikata fra England, Tyskland eller Schweiz. Dette gælder også for taffel- og lommeure. Men selv et simpelt ur krævede mange dages arbejde, når hver enkelt del skulle laves i hånden: udmåles med passer og lineal, mejsles, files, drejes og bores, sammenpasses og afprøves. Med anskaffelsen af drejestole, hjulskæremaskiner og vælsemaskiner lettedes urmagernes arbejde. Alligevel kunne det tage sin tid at få et ur færdigt. Peder Jensen Møllers søn, Niels, som en kort tid fortsatte urmageriet efter faderens død, 1812, skal have sagt, at det tog 16 dage at lave et viserværk, og så skulle der endda "stræbes". Det var kun de færreste urmagere, der havde lidt mere end til dagen og vejen.

Afdøde urmagermester Frede Sinding (1874-1950) fra Ebeltoft har i Købstadsmuseet Den gamle Bys Årbog 1934, s. 69-75 givet en interessant og levende skildring af dagliglivet på et urmagerværksted i sidste halvdel af foregående århundrede. Sinding stod i lære hos J. E. Katstrup i Strands, hvem han skildrer som en enestående læremester, der forstod at overføre sin viden og kunnen til sine lærlinge, "så det blev en fornøjelse at arbejde under ham". Katstrups lærlinge udførte som svendeproeve et cylinderlommeur, alle dele, lige fra hjul og driv til cylinder, og alle dele blev udført i hånden. På museerne i Grenå og Ebeltoft kan man se værktøj fra de lokale urmagerværksteder og enkelte svendestykker. Landsbyurmagerne eller "klokmagerne", som de kaldtes, drev ofte urmageriet som et bierhverv til et mindre landbrug eller et andet håndværk,

som f.eks. smede-, gørtler-, nålemager-, mekaniker-, snedker- eller glarmesterfaget, ja, en enkelt var endog barber. Nærmere enkeltheder vil kunne ses i den efterfølgende navneliste. Mange sad i små kår. Om en landsbyurmager fra Djursland hedder det ved hans død i kirkebogen: "N.N. Ugift urmager, men levede i de senere år som vagabond uden fast ophold. Han fandtes liggende ihjelfrossen i udkanten af skoven." Seks urmagere i amtet døde som fattiglemmer.

Med loven om næringsfrihed i 1857 blev urmageriet et frit erhverv, og mange gamle former sprængtes. Den industrielle revolution, dampmaskinerne, trafiknettets udbygning og samfærdselsmidlernes vækst, som var brudt igennem omtrent samtidig, betød, at urmagerne måtte ophøre med at producere ure og i stedet sælge, reparere, rense, smøre, afprøve og justere de importerede ure. Urmagerhåndværket blev et udpræget servicefag, hvor salgsfunktionen spillede en stor rolle. Et nyt begreb opstod omtrent samtidig: stationsbyerne. Århus-Randers-jernbanen blev åbnet i september 1862 og videreført over Langå til Viborg året efter. Randers-Hobro-Ålborg-strækningen åbnedes i september 1869, Randers-Grenå 1876, Randers-Hadsund 1883, Ryomgård-Gjerrild 1917, og det var ikke mindst jernbanernes faste afgangs- og ankomsttider, byvirksomhedernes og forretningernes åbnings-tider, som i befolkningen skabte et behov for præcise ure. Men samtidig dannedes ved jernbanerne og de nye chausséer små lokale centre for handel, håndværk og mindre industrier, der også gav urmagerne en chance. Det var byer som f.eks. Havndal, Gjerlev, Allingåbro, Vivild, Auning, Hadsten, Hornslet, Mørke, Ryomgård, Kolind og Rønde.

Såvel byhåndværk som bondekultur var stadig under påvirkning ude fra. Nye moder og stilretninger, ny teknik kom til os fra de ledende kulturlande i Europa og U.S.A. Men de gamle, håndlavede ure med det personlige præg blev efterhånden sjældne varer, og i dag er disse ure eftertragtede antikviteter, der stadig minder os om et gammelt respektabelt håndværk. I den følgende navneliste over mestre, vil man kunne se, at en del urmagere foruden at passe deres fag også havde kræfter og overskud til at gøre en indsats i forenings- og samfundsarbejde.

En blev senere forfatter, en anden ingeniør og en tredje drev det endog til at gøre en videnskabelig indsats, som i høj grad vandt respekt og påskønnelse hos de lærde.

Mesterliste³²:

Listen omfatter overvejende mestre født før ca. 1860 samt enkelte mestre født efter 1860, såfremt det kan påvises, at de på et eller andet område har gjort sig gældende i faget eller samfundet. Stavningen af deres navne kan variere i kirkebøger og andre arkivalier. Enhver biografisk navneliste - også denne - er forløberen for en anden og bedre. Tilføjelser og evt. rettelser modtages gerne.

Forkortelser: s.a. = søn af, g.m. = gift med, bsk. = borger-skab, bev. = bevilling, ft. = folketælling, s.st. = sammesteds. Iøvrigt er benyttet almindelige forkortelser.

AARKROG, JENS NIELSEN, f. 10.1.1824 i Hyllested, s.a. urmager Niels Larsen Aarkrog og Abelone Frederiksdatter, g. i Ebeltoft 12.5.1848 m. Cecilie Marie Kolding. Bsk. som urm. i Ebeltoft 29.1.1849. Bsk. som urm. i Hobro 1.6.1854. Forretn. vide-reførtes af B. C. Sinding.

AARKROG, NIELS LARSEN, f. 1789, død 27.7.1863 i Ebeltoft, g. i Bjerager 6.6.1823 m. Abelone Frederiksdatter, som døde 18.5.1868. Urm. i Hyllested. Bsk. som urm. i Ebeltoft 23.8.1847.

AMSTRUP, SØREN SØRENSEN, f. 20.12.1862 i Hinge, Galten sogn, s.a. gdr. Søren Nielsen Smed og Karen Marie Rasmusdatter. Bsk. som urm. i Randers 25.4.1888, som instrumentmager s.st. 14.2.1890, som detaillist s.st. 2.1.1896. Havde forretn. i Torvegade 3 og senere Middelgade 7. I 1919 optoges Niels Frederiksen (1885-1952) som medindehaver, og i 1945 blev Frederiksen eneindehaver i Middelgade 7. Amstrup var medlem af den første bestyrelse for Randers Amts Urmagerforening.

ANCHERSEN, CHRISTIAN, g. i Ebeltoft 7.1.1858 m. Laura Elise Hansen. Bsk. som urm. i Randers 21.7.1858.

ANDERSEN, PEDER ROUSING, f. 1788, død 9.9.1844 i Mariager, g. m. Malene Simesen. Urm., enkemand og fattiglem ved ft. 1834 i Mariager.

ANDERSEN, AUGUST, f. 1877, død 1967 i Randers. Urm. i Randers.
ANDERSEN, PETER, f. 26.10.1839 i Dråby, Mols, død 10.2.1919 i
Hornslet, s.a. gdr. Hans Andersen og Kirsten Eriksdatter, g. i
Tirstrup 8.12.1866 m. Marie Kirstine Jokumsen Gaardsted. Urm.
i Termestrup, Hølsager sogn, senere urm. på Brogårdsvej 4 i
Hornslet.

ARNDT, GEORG FRIEDRICH, f. 1857 i Altona, Holsten, død 20.7.
1902 i Malling v. Århus. Urm. i Mørke, senere i Århus og Mal-
ling.

BACH, JENS, ophørt som urm. i Gerlev 1964.

BLAD, CARL SIEGFRIED, f. 17.3.1867 i Randers. Bsk. 1.6.1898 i
Rådhusstræde 2, Randers.

BLOK, OLE SØRENSEN, f. 19.4.1839 i Voldby, Rds. amt, s.a. gdr.
Søren Sørensen Blok og Karen Jensdatter, g. i Kastbjerg, Nr.
Djurs 8.8.1879 m. Maren Rasmussen. Urm. i Voldby 1878-1917.

BLÆHR, JØRGEN NIELSEN, f. 11.3.1831 i Sct. Morten, Rds., død
8.2.1896 i Ebeltoft, s.a. bødkermester Jens Blæhr og Ane Marie
Jørgensdatter, g. 1. g. i Ebeltoft 13.6.1856 m. Christiane Au-
relia Jensen, enke efter urm. Jacob Jensen, g. 2. g. m. Caro-
line Sophie Sørensen i Ebeltoft 28.9.1866. Bsk som urm. i Ebel-
toft 14.3.1856, som værtshusholder s.st. 5.3.1862. Nævnes som
urm. i Nimtofte 1872.

BLÆHR, SØREN JØRGENSEN, f. 30.7.1820 i Randers, død 16.12.1893
på Randers fattiggård, s.a. bødker Jens Jensen Blæhr og Ane
Marie Jørgensdatter, g. i Ålborg 7.2.1846 m. Mette Christine
Mørch, som døde i Rds. 31.8.1872. Svend hos urm. Worm, Ålborg.
Lavede et lommeur som svendestykke. Bsk. som urm. i Hobro 22.1.
1846, opsagt bsk. 11.4.1859. Bsk. som urm. i Randers 13.4.1859.
Han handlede tillige med møbler og gangklæder i kommission,
men da magistraten i 1868 foreholdt ham, at dette kun kunne
tillades, dersom han søgte bsk. som handlende, erklærede Blæhr,
at han ville ophøre med sin kommissionsforretning.

BONNERUP, MADDS CHRISTIAN MADSEN, f. 1865, g. i Rds 22.12.1889
m. Anna Sophie Bengtsson. Urm. i Randers.

BRANDT, THEODOR MARIUS, f. 15.4.1838 i Lime, død 9.1.1894 s.st.,
s.a. lærer og kirkesanger Frederik Julius Brandt og Mette Johan-
ne Sørensen, g. 1. g. m. Kristiane Martinsen Bøttern, som døde
1885, g. 2. g. 26.10.1888 m. Kirstine Svendsen. Urm. i Lime.

BRIX, JENS HENRIK, f. 27.1.1843 i Holmstol, Skannerup, død 17.3.1904 i Randers, s.a. lærer og kirkesanger Christen Peder- sen Brix og Kirsten Hvidsten, g. i Randers 29.12.1872 m. Augusta Caroline Thorvaldsen, som døde 12.7.1891. Bsk. som urm. 2.12.1868 i Adelgade 13, Randers, flyttede senere til Søren Møllersgade 11, Randers.

BREDE, CARL FREDERIK (staves også Bredo og Brode), f. 14.11. 1778 i Sct. Mortens, Rds., død 29.3.1813 i Vor Frue, Århus, s.a. urm. Carl Frederik Brøde og Else Marie Albers, g.m. Marie Helene Beck. Urm. i Randers 1800-1802, bsk. som urm. i Århus 14.10.1805. "Aarhus Stiftstidende" 5.5.1802 meddeler, at "Uhrmager C. F. Bredo har nedsat sig her i Byen og boer hos Musikantsvend Møller på Studsgade, udbeder sig recommanderet enhver, som enten vil have nyt Uhrmagerarbejde forfærdiget eller alle Slags Ganguhre og simple Uhre reparerede, forsikkren- de den reelleste Behandling og billigste Priis." Blev optaget i Kronprinsens Club i Århus 1811. Standur m. hans sign. på Det danske Urmuseum DGB.

BRODE, CARL FREDERIK, f. 1742, død 23.3.1820 i Randers, g.m. Else Marie Albers. Nævnes som urm. i Randers 1778 og 1781. Nævnes som fattiglem ved sin død.

BUCH, NIELS PETER, overtog Anton Munks urmagerforretn. i Ebel- toft 1894.

BURCHHARDT, MICHAEL, f. 1782, død 18.2.1844 i Randers som hospitalslem. Ugift. Bsk. som urm. i Randers 28.7.1813. Boede i Brødregade. Havde 1815 Andreas Peter Nørregaard som svend og ved ft. 1840 Peter Langballe som lærling.

CARLSEN, JENS, f. 25.7.1857 i Auning, død 1934 i Langå, s.a. murer Carl Carlsen og Dorthea Abelone, g.m. Anne Marie Chri- stensen, enke efter urm. Jens Gyberg. Lært hos W.L. Ussing i Randers og gik hver dag i sin læretid frem og tilbage mellem Auning og Randers. Urm. i Auning, senere i Langå.

CEDERQUIST, JOHAN POUL MØLLER, f. 6.12.1828 i Horsens, død 10.3.1860 i Nimtofte, s.a. guldsmed Svante Cederquist og Maren Møller. Urm. i Nimtofte.

CHRISTENSEN, ANDERS, f. 1847, død 21.12.1889 i Ebeltoft, begr. i Århus, ugift. Lært hos Jens Katstrup i Strands. Bsk. som ur- og instrumentmager i Ebeltoft 13.1.1873. Hans svendestykke, et lommeur, findes på Ebeltoft Museum. En regnskabsbog af hans på Lokalhistorisk Arkiv s.st.

CHRISTENSEN, HANS PETER, F. 4.3.1851 i Solbjerg, Østhimmerland, død 6.5.1926 i Harridslev, s.a. husmand Christen Nielsen og Kirsten Hansdatter, g. 1. g. m. Karen Margrethe Laugesen, g. 2. g. m. Inger Petersen i Øster Tørslev 23.12.1902. Urm. i Øster Tørslev. Sønnen, Jens Christian Christensen (1878-99), var urm. i Udby.

CHRISTENSEN, LARS PETER, f. 19.9.1842 i Villerslev, Thy, død 9.5.1903 i Hevring, Ørsted, s.a. tømrer Christen Lassen og hustru, g.m. Märtha Mauritsdotter fra Skåne, som døde 1901. Urm. i Hevring, Ørsted.

CHRISTENSEN (KRISTENSEN), MARTINUS JOHANNES, f. 15.6.1873 i Løgstør, død 20.9.1928 i Silkeborg, begr. i Randers, s.a. træhandler Niels Christian Christensen og Else Cathrine Madsen, g.m. Franciska Alexandra Rosgaard. Urm. og guldsmed i Randers. Overtog i 1897 Lundbyes forretn. i Storegade 2. Var den første formand for Randers Amts Urmagerforening fra 1908. CHRISTENSEN, NIELS CHR. Bsk. 8.1.1894 i Middelgade 15, Randers. CHRISTENSEN, NIELS PETER, f. 1845, g.m. Maren f. Christensen. Husmand og urm. i Østenfjeld, Gjesing sogn. En søn, Anders Christensen, f. 1874, blev urm. i Auning.

CHRISTENSEN, POUL, f. 9.12.1857 i Lovns, Hvalpsund, død 16.2.1931 i Hobro, s.a. husmand Christen Jensen og Maren Poulsdatter, g. i. Hobro 16.9.1884 m. Johanne Christine Doctermann. Lært hos W. Nørholm i Viborg. Etabl. som urm. 17.12.1879 i Hobro. Forretn. videreførtes 1931 af datteren. Et sølv-lommeur sign. Poul Christensen, Hobro på skiven og indvendig på kapslen med motivet "de sønderjyske piger" på bagsiden befinder sig på Års Museum (56/16).

CHRISTENSEN, SØREN, f. 15.7.1846 i Randers, død 1.7.1905 s.st., s.a. træhandler Hans Christensen og Petrine Schmidt, g. i Århus domsogn 23.5.1871 m. Caroline Christiansen. Bsk. som urm. i Hovmeden 8, Randers 19.10.1870, forandret bsk. til detailhandel 26.4.1882.

CHRISTENSEN, SØREN MØLLER, f. 7.6.1858 i Grundfør, s.a. gdr. Crhisten Sørensen Møller og Mette Marie Rasmusdatter, g. i Hornslet 5.12.1884 m. Mette Marie Jørgensen Høj. Urm. i Hornslet.

DINNESEN, JOHANNES MARTINUS, f. 13.2.1889 i Øster Tørslev, s.a. Bolette Karlsen i Tørring kjær, g. i Egå 1.11.1914 m. Kirstine Marie Pedersen. Udlært hos urm. H. P. Christensen i Ø. Tørslev. Urm. i Tvede 1911-22. Købte 1922 Ernst Frobergs (1874-1922) forretning i Nygade 15, Randers, hvor han begyndte at fremstille standure af bornholmer-typen, som han eksporterede til U.S.A. Flyttede til Skive i 1932, men vendte igen tilbage til Lille Voldgade i Randers s.å.

EBBELTOFT, SEVERIN, f. 6.2.1739 i Ebeltoft, død 3.8.1772 i Kristine sogn, Jönköping, Sverige, s.a. Peder Nielsen og hustru i Ebeltoft. Urm. i Ebeltoft 1760. Udvandrede til Sverige og fik bsk. som urm. i Jönköping 1763. If. Jönköping magistratsberetning drev enken forretning videre efter 1772 med en svend og en lærling (Medd. fra Landsarkivet, Vadstena). Et standur sign. Severin Ebbeltoft nr. 90 i privat eje i Sverige, et standur med rococofødder ligeledes i privat eje i Sverige, et standur m. spilleværk nr. 107 er registreret i Elis Sidenblad: "Urmakere i Sverige", Stockholm, 1947. Ebbeltoft er opført i G. H. Baillie: "Watchmakers & Clockmakers of the World", reprint London, 1974, s. 97.

ESPENSEN, JENS, f. 1807 i Hørning, Rds., død 31.12.1892 i Drammelstrup, Fausing, s.a. bolsmand Espen Andersen og hustru, g. i Ø. Alling 21.6.1834 m. Karen Pedersdatter, som døde 22. 10.1872. Husmand og urm. i Dyrholmshuset i Drammelstrup.

EVALD, GUSTAV AXEL, f. 1822, død 1.6.1889 i Esmark, Dråby sogn. Urm. i Lyngby, Djurs.

FOGH, HANS MICHAEL JENSEN, f. 29.6.1847 i Ingerslev, Thiset, s.a. væver Jens Mikkelsen Fogh og Anna Marie Hansdatter, g. i Ørums Djurs 21.11.1882 m. Sofie Dorthea Justesen. Urm. og musikker på Knie mark, Ørum Djurs. Bsk. som urm. i Grenå 1882. Mangeårigt medl. af Grenå Bys Orkester. Rejste til Århus 1906. FRANCK, NIELS, f. 1824, død 28.10.1872 i Enslev, Gjerlev herred. Aflagde svendeprov som urm. i Randers 1851. Urm. og indsidder i Enslev mose, Gjerlev herred.

FRELLENSEN, OTTO VILLIAM, f. 2.5.1852 i Budolfi sogn, Ålborg, s.a. brænderibestyrer Frelle Frellesen og Karen Mogensen, g. i Mariager 29.7.1882 m. Maren Kirstine Nielsen, modehandlerinde. Urm. i Mariager, senere i Ålborg.

GRAND, SØREN JENSEN, f. 26.11.1790 i Gjesing, død 27.9.1863 i Vejlbj, Sønderhald, s.a. staldkarl Jens Jensen og Maren Sørensdatter Grand, g.m. Mette Marie Andersdatter. Urm. i Koed, senere husfæster og urm. i Vejlbj, Sønderhald, nævnt som sådan ved ft. 1845.

GRAVESØN, FREDERIK, f. 1742, g.m. Ane Sørensdatter. Urm. i Ørum Nr. Djurs ved ft. 1787.

GRØNNERUP, CHRISTIAN, f. 1775, død 8.12.1847 i Randers, g. 1. g. m. Anna Jespersen, g. 2. g. m. Ane Esbendsdatter, som døde 19.2.1847. Ved ft. 1834 urm. i Randers, men fik ved ft. 1845 understøttelse af familien.

GRØNNING, NIELS NIELSEN, f. 1779, død 11.3.1833 i Randers, g. m. Else Marie Nielsdatter. Bsk. som urm. i Randers 1820.

GRØNNING, SEVERIN NIELSEN, f. 20.12.1817 i Randers, s.a. urm. Niels Nielsen Grønning og Else Marie Nielsdatter, g.m. Birthe Nielsdatter. Lært hos S.R. Rigtrup, Rds. Svendestykke i Rds. 1839: et cylinderlommeur. Ved ft. 1845 var han urm. i Helberskov, Als sogn, Himmerland.

GULDMANN, JOHANNES, døbt 25.5.1788 i Hornslet, død 10.8.1866 s.st., g.m. Nicoline Marie Byberg, d.a. sognepræst og provst Niels Ravn Byberg og Louise Thorup. Bsk. som urm. og guldsmed Brovej 5, Hornslet 23.8.1813.

HALLIN, CHRISTOFFER, f. 1850, død 28.6.1873 i Hammelev v. Grenå. Urm. i Hammelev.

HANDEST, HANS CHRISTIAN, aflagde svendeprove som urm. i Randers 1852: et cylinderlommeur.

HANSEN, ANDREAS PETER, f. 18.2.1845 i Sct. Nikolaj, Åbenrå, død 10.2.1910 i Helsingør, s.a. orgelbygger Johan Hansen og Johanne Meyer. Lært i Åbenrå. Bsk. som urm. i Grenå 26.7.1871, opsagt 1878. Fotograf i Herning 1878-80, fotograf i Vordingborg 1880-95, fotograf i Helsingør 1895-99.

HANSEN, AUGUST JULIUS, f. 1840 i København, død 5.7.1894 i Randers, s.a. stabsmusiker Christian Frederik Hansen og Henriette Posemann, g. i Rds. 1.7.1886 m. Ane Margrethe Cusian f. Madsen. Urm. i Dyttersken 11, Randers.

HANSEN, GEORG, aflagde mesterprøve som urm. i Rds. 24.11.1858.

HANSEN, JENS, f. 2.12.1809 i Jennum, Spentrup, s.a. Hans Pedersen og Karen Jacobsdatter. Ugift urm. i Jennum, Spentrup sogn ved ft. 1845.

HANSEN, JENS, f. 2.5.1821 i Øster Tørslev, s.a. smed Hans Pedersen og Kirsten Madsdatter, g.m. Mariane Petersen. Husmand og urm. i Øster Tørslev.

HANSEN, JOHANNES, f. 19.2.1843 i Egå, død 9.4.1903 i Skjødstrup, s.a. gdr. Hans Hansen og Maren Sørensdaughter. Ugift urm. i Skjødstrup.

HANSEN, NIELS CHRISTIAN, f. 30.5.1857 i Skalborg, Ø. Tørslev, s.a. husmand Hans Jensen og Inger Jensdatter, g. i Mariager 11.11.1882 m. Mariane Christensen. Urm. i Fårup, senere i Gjerlev.

HANSEN, PETER HENRIK, f. 10.2.1853 i Erritsø v. Fredericia, død 9.10.1913 i Randers, s.a. smedemester Hans Henrik Hansen og hustru, g.m. Anna Kathrine Frederiksdatter. Urm. i Torvestræde 5, Randers.

HANSEN, RASMUS BJERREGAARD, g.m. Ane Jensen, nævnes som urm. i Kolind 1899.

HAVMØLLER, JENS SEVERIN NIELSEN, f. 5.12.1826 i Albøge, død 9.1.1887 s. st., s.a. husmand Niels Jensen og Engel Marie Sørensdaughter, g.m. Kirsten Marie Kristensdaughter. Husmand og urm. i Albøge. Standur m. messing- og jernværk, 1 gang- og 2 slagværker, hagegangspendul, skiven med 2 x 12 timer afsat i forlængelse af hinanden, findes på Det danske Urmuseum i Den gamle By i Århus, som også ejer en del af hans værktøj. (Se Waagepetersen: "Gamle Ure", 1959, s. 23. fig. 24.) Standur af Havmøller på Post- og telegrafmuseet i Den gamle By i Århus. Søn f. 13.9.1858: Kristen Sinding Jensen Havmøller i "Dansk Portrætgalleri", 1904. - Urm. Herman Christensen har repareret et af Havmøllers gamle standure. (Dansk Urmager-Tidende, 1946, s. 205-06).

HENRIKSEN, NIELS, f. 29.5.1849 i Marie Magdalene, død 22.6.1922 i Vivild, s.a. Mette Kirstine Nielsdaughter og Henrik Christensen, g.m. Juliane Lund, som døde 20.2.1913 i Vivild. Urm. og guldsmed i Vivild 1872-1918. Søn: Marinus Henriksen (1887-1945) overtog forretn. efter sin fader og var bestyrer af telefoncentralen i Vivild. Der oprettedes en filial i Allingåbro. Sønne-

søn: Niels Vorre Henriksen er uddannet hos faderen.

HORNBAEK, JØRGEN SØRENSEN, f. 25.6.1840 i Vrinders, Rolsø, død 30.3.1902 i Grønfeld, Agri, s.a. Søren Jørgensen Hornbæk og Ane Kirstine Rasmusdatter, g.m. Antoinette Sigfride Lauridsen. Urm. på Grønfeld mark, Agri sogn.

HVILSOM, JENS CHRISTENSEN, f. 26.7.1772 i Hejring, Klejtrup ved Hobro, død 3.8.1841 i Hobro, s.a. Christen Jensen Hvil-som og Edel Christensdatter, g.m. Ane Nielsdatter. Feldbere-der og urm. i Hobro, bsk. 25.5.1807.

HØEBERG, MADS CHRISTENSEN, f. 1810, død 3.6.1884 i Randers, g. 1. g. 20.6.1834 i Randers m. Maren Grønnerup, d.a. urm. Chr. Grønnerup, Rds., g. 2. g. i Hobro 23.9.1857 m. Johanne Gleerup Karmark. Lært hos Chr. Grønnerup, Rds. og hos Kjeld Jensen, Århus. Svendeproeve 1831: et 24-timers cylinderlomme-ur. Bsk. som urm. i Randers 23.5.1838. Havde forretn. i Øster Grave og senere i Vestergade 48.

HØEG, HARALD LUDVIG CHRISTIAN, f. 10.5.1839 i København, død 1.2.1916 i Strømmen, Krstrup, s.a. skræddermester Christian Peter Høeg og Henriette Vilhelmine Schmidt, g. i Randers 3.5.1867 m. Ane Margrethe Rosenmeier Carlsen. Bsk. som urm. i Strømmen, Krstrup 25.1.1865, etabl. i Torvegade 21, Randers 19.4.1869.

HØEGH, JENS THOMAS, f. 1798, død 4.10.1841 i Randers, g. 1.9.1830 i Randers. Bsk. som guldsmed i Randers 21.12.1825, bsk. som urm. s.st. 1827.

HØJER, PEDER CHRISTIAN, f. 2.11.1819 i Hesselager, Fyn, s.a. guldsmed Berthil Højer og Kirsten Pedersdatter, g.m. Ane Marie Hansen. Ankommet 1855 fra Hesselager til Dyrholm i Vivild sogn. Gårdejer og urm. i Dyrholm.

IMBRY, JOHAN, f. 1757, død 11.12.1813 i Randers. Virkede nogle få år som urm. i Randers, vist nok uden at opnå bsk.

ISLIN, CHARLES ALFRED, f. 10.9.1850 i Sct. Mortens, Rds., s.a. urm. Rasmus Christian Islin og Johanne Jensen, g. i Gjerlev 19.10.1884 m. Anine Johanne Sørensen. Bsk. som urm. i Randers 16.7.1878, som guldsmed s.st. 3.3.1880. Drev forretn. i Torve-gade 3. Reklamerede i 1878 med, at han åbnede et "Nyt Uhr-Etablissement i Bager Hassings Gaard, Torvegade 3 med Udvalg i Lommeuhre, Taffeluhre og Stueuhre."

ISLIN, RASMUS CHRISTIAN, f. 8.1.1819 i Viby v. Århus, død 26.6.1857 i Randers, s.a. bolsmand og skovfoged, senere politibetjent, Christian Iselin og Anne Kathrine Thomasdatter, g.m. Johanne Jensen fra Viborg. Lært hos Kjeld Jensen i Århus. Svendeprøve 1840: et cylinder-miniature-ur med indsat brystnål. Svend i København og Århus. Bestyrede sin svigerfaders guldsmedeforretn. i Århus 1841-45. Bsk. som urm. og guldsmed i Torvegade 3, Randers 17.9.1845. Fremstillet tårnuret til Sct. Nikolaj Kirke i Hobro 1852-55.

JENSEN, HANS, f. 7.9.1869 i Katbjerg, Mariager, s.a. gårdmand Jens Hansen og Dorthe Sørensen. Etabl. som urm. på Torvet i Mariager 1894, var der endnu 1908.

JENSEN, JACOB, bsk. som klejnsmed i Randers 30.1.1702, men reparerede også kirkeure.

JENSEN, JACOB, f. 15.8.1812, død 26.12.1854 i Ebeltoft, g. i Dråby 15.11.1846 m. Christiane Aurelia Horn. Bsk. som urm. i Ebeltoft 11.10.1847. Forretn. videreførtes af J. N. Blæhr, som giftede sig med enken.

JENSEN, KRISTIAN, f. 22.4.1907 i Vorup, død 25.9.1978 i Randers, s.a. urm. Niels Sørensen Jensen og Christine Jensine Nielsen, g.m. Ingrid Jensen. Svend 1927. Overtog faderens forretn. i Storegade 10, Randers, i 1930. Forretn. var etabl. 1902. Efter K. Jensens død videreførte fru Ingrid Jensen forretn. til 1.12.1978. Har foræret Kulturhistorisk Museum, Randers et sæt urmagerværktøj (arkiv nr. 232, A, B).

JENSEN, LARS PETER, bsk. som urm. i Ebeltoft 9.11.1861.

JENSEN, JENS LUDVIG, f. 5.1.1877 i Sander, Odder, død 1942 i Kolind, s.a. gdr. Søren Jensen og Povline Knudsen. Lært hos S. J. Hansen, Odder. Næringsbevis som urm. i Nimtofte 12.2.1907. Urm., guldsmed, cykel- og symaskineforhandler i Kolind.

JENSEN, JENS MARIUS, f. 11.9.1850 i Krstrup, død 16.5.1885 s.st. Urm. i Krstrup.

JENSEN, JENS PETER, f. 31.3.1859 i Øster Tørslev, død 16.1.1897 i Mørke, s.a. husmand og urm. Jens Hansen og Mariane Pedersen, g.m. Ane Christine Pedersen. Urm. i Mørke.

JENSEN, JENS PETER, ukendt fødselsår, død 24.2.1916 i Gjesing. Urm. i Gjesing, men død som fattiglem.

JENSEN, JOHAN, f. 1780, g. i Årslev, Rds. 30.11.1824 m. Ellen Kirstine Rasmusdatter. Urm. i Årslev.

JENSEN, NIELS, f. 12.3.1829 i Nølev v. Odder, død 2.1.1925 i Odder, s.a. husmand Jens Nielsen og Karen Olesdatter, g. i Vor Frue, Århus 6.7.1852 m. Cathrine Henriette Nørholm. Lært hos Pallesen Rohde i Århus. Bsk. som urm. i Ebeltoft 8.5.1854. Bsk. som urm. i Vejle 30.11.1857, opsagt 31.8.1858, bev. som urm. i Odder 4.2.1859. Havde forretn. i Tornøegade, var medstifter af Odder Håndværkerforening, medlem af sammes bestyrelse 1876-77 og 1884-97, kasserer 1890. Bev. opsagt 29.7.1901.

JENSEN, NIELS SØRENSEN, f. 14.5.1874 i Farsø, død 19.10.1931 i Sct. Peder, Randers, s.a. gdr. Laust Christian Jensen og Ane Jespersen, g.m. Christine Jensine Nielsen. Etabl. som urm. i Storegade 10, Randers 1902, senere i Vester Grave 37. Sønnen urm. Kristian Jensen f. 22.4.1907 i Vorup, overtog forretn. 1930. Niels Jensen fungerede en årrække som formand for Randers Amts Urmagerforening.

JENSEN, NIELS KRISTIAN, f. 14.6.1869 i Balle, Rosmus sogn, s.a. husmand Jørgen Jensen og Pernille Jørgensen, g. i Lyngby Djurs, 23.10.1897 m. Jensine Kristensen. Urm. i Lyngby Djurs.

JENSEN, NIELS SØRENSEN, f. 14.5.1874 i Farsø. Bsk. 1.5.1902 i Storegade 10, Randers.

JENSEN, PEDER, f. 1732, g. 3. g. m. Johanne Sørensdatter. Ved ft. 1787 urm. i Råby.

JENSEN, RASMUS, f. 23.7.1817 i Hvilsted, Århus amt, død 9.5.1865 i Grenå, s.a. gårdm. Jens Jensen Dam og Karen Andersdatter, g.m. Birthe Kirstine Pedersdatter. Kirkebogen kalder ham "Klokmager i Grenaa" ved dødsindførslen.

JENSEN, SØREN, f. 1790, g. i Årslev, Rds. 5.1.1817 m. Else Marie Laursdatter. Urm. i Gjesing.

JOHANSEN, SØREN, f. 7.3.1839 i Eskerød, Hornslet, død 24.6.1891 s.st., s.a. gdr. Johannes Sørensen og Maren Sørensdatter. Ugift urm. i Eskerød, Hornslet sogn.

JØRGENSEN, ANDERS, f. 1.5.1858 i Skjørring, Rds. amt, død 5.4.1897 på Vinderslev mark, Galten, s.a. husmand Jørgen Andersen og Karen Marie Jensen, g. i Galten 7.4.1896 m. Ane Marie Jakobsen. Urm. på Vinderslev mark v. Galten.

JØRGENSEN, CORA EMILIE, f. 31.8.1870 i Rønde, d.a. urm. Jørgen Jørgensen og Helene Sophie Henriksen. Lært hos sin far. Ophold i Sydamerika. Bsk. som urm. i Randers, Nørregade 5, 9.10.1899.

JØRGENSEN, JØRGEN, f. 4.8.1837 i Følle, Bregnet sogn, død 25.9.1913 i Rønde, s.a. Husmand og gartner Jørgen Sørensen og Inger Rasmussen, g. i Vejle 25.8.1863 m. Helene Sophie Henriksen. Lært hos Anders Nielsen i Vestergade, Århus. Svend 1857. Deltog som soldat i krigen 1864. Etabl. som urm. i Rønde 2.10.1862. Solgte også cykler og symaskiner. Fremstillede træcykler med pedaler. Bestyrelsesmedl. og kasserer i Rønde Håndværker- og Industriforening.

JØRGENSEN, JØRGEN INGVAR, f. 10.10.1867 i Rønde, s.a. foregående, g. i Assens 2.12.1896 m. Anna Elisabeth Schön. Lært hos sin fader. Svend hos urm. Katstrup i Strands. Svendestykke 1886: lommeur med cylindergang, som nu findes på Det danske Urmuseum i Den gamle By i Århus.

JØRGENSEN, KARL FREDERIK SEPTIMUS, f. 16.9.1859 i Grenå, død 29.1.1911 s.st. på fattiggården, s.a. snedkerm. Jørgen Jørgensen og Ane Kirstine Kornsløth, g. i Randers 14.2.1883 m. Johanne Thustrup, som døde 1885. Urm. i Hadsund, Horsens, Års og Grenå.

KANDE, JENS ANDERSEN, f. 15.7.1838 i Ørum Djurs, død 14.1.1896 i Fjellerup, s.a. gdr. Anders Nielsen Kande og Else Marie Pedersen. Ugift omvandrende urmager uden fast ophold.

KATTRUP, JENS ELMAND, f. 3.3.1828 i Strands, Vistoft sogn, død 6.6.1900 s.st., s.a. snedker Joachim Becher Katstrup og Karen Elmand, g. på Helgenæs 20.12.1855 m. Bodil Dorthe Marie Jensdatter af Stødov. Lært i Randers hos den blinde stueurmager Niels Møller, s.a. Peder Møller, Dejret, og i Århus. Forfærdigede et lommeur allerede som lærling. Svend hos Pallesen Rohde i Århus, soldat 1850-52. Fik bev. som urm. 1.6.1866 i Strands på Mols. Fremstillede standure og et regulatorur med stiftgang og slagværk. Udstillede et cylinderur på industriudstillingen i Århus 1876 og fik broncemedalje. (Peter Holm: "Den gamle By", Århus, 1951, s. 176-77.)

KATTRUP, JOACHIM BECKER, f. 8.8.1874 i Strands, Vistoft sogn, død 3.3.1925 s.st., s.a. ur- og instrumentmager Jens Elmand Kattrup og Bodil Dorthe Jensdatter, g. i Vistoft 5.8.1904 m. Ane Marie Rasmussen Fisker. Udlært som urm. hos faderen. Urm. og husmand i Strands indtil 1915, tillige musiker. Levede fra 1915 som forfatter. Skrev bl.a. kantaten ved afslutningsfesten i anledning af landsudstillingen i Århus 1909. Bibliografi over hans forfatterskab i "Dansk skønlitterært Forfatterleksikon 1900-1950", København 1960, s. 96-97. Mindsten for ham øst for Vistoft kirke.

KJELDEN, HENRIK, f. 28.1.1806 i Århus domsogn, død 10.9.1883 i Tårs på Lolland, s.a. urm. Jens Kjeldsen og Mette Dorthea Holst, g. i Rds. 30.10.1839 m. Ane Sophie Claudine Michaelsen, som døde 5.8.1841. Lært hos sin fader i Århus. Mesterprøve 16. 10.1839: et taffelur. Skuemestre Burchhardt og Rigtrup: "godt og forsvarligt". Underviste tillige i engelsk på H. C. Jacobsens private skole i Kirkegade, Randers. Bsk. som urm. i Randers 23.10.1839. Overtog faderens forretn. i Kirkegade 12, men solgte den 1847 og blev ansat som kontorassistent i det kgl. cabinetssekretariat hos kong Christian VIII, blev senere arkivar og registrator hos Frederik VII og 1854 udnævntes Kjeldsen til sekretær, 1859 til kammerassessor, 1863 kancelliråd under Christian IX, 1867 Ridder af Dannebrog og 1876 justitsråd. Under tjenesten i hovedstaden boede Kjeldsen i Adelgade 14, men flyttede efter at have fået sin afsked i nåde og med pension 1883 til sin nevø, sognepræst Jens Karstensen i Tårs på Lolland, hvor han døde samme år. ("Berlingske Tidende", årg. 1883 nr. 212 - "Fra Randers Amt" årg. 1910, s. 85).

KJELDEN, JENS, f. 26.7.1778 i Tejlgård, Sjørsløv sogn, Viborg amt, død 16.10.1845 i Randers, s.a. smed Kjeld Nielsen og Mette Christensdatter, g. 1. g. i Århus domsogn 19.5.1802 m. Mette Dorthea Holst, g. 2. g. 24.7.1819 i Rds. m. Helena Lundgreen fra Sverige, g. 3. g. m. Kirstine Thercildsen. Urm. i Sjørsløv, Viborg amt ved ft. 1801. Bsk. som urm. i Århus 7.10. 1805. Bsk. som urm. i Randers 9.5.1821. Havde sin forretn. i

Kirkegade 12 med P. S. Winding som kompagnon. Forretn. videreførtes 1847 af sønnen Henrik Kjeldsen. Jens Kjeldsen var svingerfader til den sønderjyske provst og forfatter Kristen Karstensen, Dybbøl og Broager (1809-82).

KLINGE, JOHAN, g.m. Ane Kristine Jensen. Bsk. som rebslager i Hobro 17.4.1852, bsk. som urmager s.st. 10.2.1883.

KLINGE, JULIUS, f. 19.1.1859 i Hobro, s.a. rebslager Johan Klinge og Ane Kristine Jensen, g. 1. g. i Hobro 9.9.1884 m. Bothilde Kirstine Christiansen, g. 2. g. i Hobro 6.11.1886 m. Anne Mette Christensen. Bsk. som ur- og instrumentmager i Hobro 5.4.1887, bsk. som guldsmed s.st. 1.8.1898.

KNUDSEN, RASMUS, f. 1783, død 25.10.1839 i Dråby, Mols. Urm. og inderste i Egsmark, Dråby sogn.

KOCK, JØRGEN HANSEN, f. 3.3.1863 i Dybbøl v. Sønderborg, død 31.1.1942 i Århus, s.a. bommand og Dannebrogsmænd Hans Petersen Kock og Christine Sophie Hansen. Lærling i Svendborg, aftjente sin værnepligt i Ålborg. Vandrede som svend 1883-85. Etabl. som urm. i Svendborg 1890-1923, urm. i Randers 1923-42.

KRISTENSEN, KRISTEN, g.m. Maren Rasmussen. Urm. i Mejlbj by 1880'erne.

KRISTENSEN, NIELS PETER, husmand og urm. i Østenfjeld, Nimtofte sogn i 1870'erne og 1880'erne.

KRUCKOW, CARL PETER, f. 25.9.1858 i Hobro, s.a. købmand Peter Nicolaj Kruckow og Mette Marie Madsdatter, g. i Randers 24.4.1888 m. Petrea Kristine Schmidt. Urm. i Hobro.

KRUSE, NIELS NIELSEN, bsk. som ur- og instrumentmager i Hobro 15.11.1897, som guldsmed s.st. 11.3.1902. Forretn. overtoges i 1907 af Th. Ottosen, f. 1882, bsk. 1908.

LAJER, CHRESTEN, f. 5.6.1857 på Frederikshede, Frederiks sogn, død 2.3.1907 i Hjortshøj, s.a. Jørgen Chrestensen og Kathrine Laier, g.m. Ane Dorthea Pedersen. Urm. i Hjortshøj.

LARSEN, JENS FREDERIK, f. 1849, g. i Rds. 27.5.1875 m. Dorthea Kathrine Hauerbach. Urm. i Randers.

LARSEN, SØREN, f. 27.2.1864 i Børglum, Hjørring amt, s.a. indsidder Christen Larsen og Bodil Sørensdatter, g. i Glesborg 22.1.1895 m. Martha Pedersen. Urm. i Glesborg.

LAURITZEN, EMIL, f. 1849, g. i Rds. 28.11.1875 m. Ane Andersen. Urm. og optiker i Randers. To sønner blev urm. i Slagelse.

LAURSEN, HANS, rep. det engelske urværk på Clausholm 1718 for 3 sk.

LEVY, JOSEPH MOSES, f. 1747 i Fredericia, g.m. Leene Bent. Lært hos urm. Jep Laursen Bønnelycke i Fredericia. Bsk. som urm. i Fredericia 1769, bev. som frimester i København 1785, bev. som frimester i Ålborg 1786, frimester i Randers 1790, bsk. som urm. i Nyborg 1795. - Et taffelur med sign. Moses Joseph m. hagegangspendul og kasse af mahogny, højde 43 cm, findes på Det danske Urmuseum i Den gamle By i Århus (567:57). Taffelur med sign. Moses Joseph i privat eje i Randers.

LUND, ALFRED EMIL, f. 21.1.1850 i København, g. i Hobro 4.11.1884 m. Trine Faarup. Bsk. som urm. i Hobro 4.10.1884.

LUND, CHRISTEN LANNG, f. 12.10.1812 i Grenå, død 11.3.1868 s. st., s.a. møller Niels Lund og Frederikke Christine Slippers. Lært hos G. Holstebro i Århus. Fremstillede til svendeproeve et cylinderlommeur 1832. Bsk. som urm. i Grenå 23.2.1835.

Havde forretn. i Nørregade.

LUNDBYE, ANTON MARTIN, fødselsår ukendt, død 8.4.1860 i Randers. Aflagde svendeproeve i Randers 1859.

LUNDBYE, ANDERS, f. 10.3.1860 i Randers, død 4.1.1933 i København, s.a. urm. Niels Lundbye og Kirstine Børresen, g. i Garnisonskirken i København 7.6.1889 m. Oline Henriette Wittus. Alm. Forberedelseseks. i Randers 1875. Maskinkonstruktøreks. fra Det tekniske Selskabs Skole i København 1883. Lært urmageriet hos faderen. Bsk. som urm. i Randers 24.4.1893. Maskinkonstruktør og ingeniør hos fa. F. L. Smidth & Co. i København. Ridder af Dannebrog 6.5.1927. (Polytekniske Kandidater 1829-1929, s. 612. Venligst medd. af pens. postmester T. Sørensen, Tuen pr. Bindslev i Vendsyssel).

LUNDBYE, NIELS, f. 16.1.1819 i Århus, død 9.7.1891 i Randers, s.a. skrædderm. Erik Nielsen Lundby og Else Jensdatter, g. i Randers 21.6.1850 m. Kirstine Børresen. Lært hos urm. H. C. Stougaard i Århus. Svendeproeve i Århus 1840: lommeur m. cylindergang, arbejdede som svend i Rusland. Bsk. som ur- og instrumentmager i Randers 11.7.1849. Medstifter af Håndværkerstiftelsens bygn. i Randers 1869. Havde forretn. på hjørnet af Brødre-

gade og Middelgade, senere i Storegade 1 og 3. Enken afstod 1898 forretn. til urm. Martinus Kristensen, f. 1873, død 1928. Lundbyes mesterstykke opbevares på Kulturhistorisk Museum i Randers, et lomneur m. ankergang.

LÆSSØE, VIGGO OLIVAR, f. 1854 i Udby, Holbæk amt, død 3.10. 1885 i Galten, Rds., s.a. sognepræst Kristian Frederik Læssøe og Elisabeth Dorothea Pingel. Urm. på Vinterslev mark, Nr. Galten.

MADSEN, ANDERS, f. 26.7.1845 i Ilsø, Skjern sogn, Ulstrup, død 12.12.1916 i Randers, s.a. gdr. Mads Christensen og Inger Andersdatter, g. i Rds. 7.6.1883 m. Amalie Lemme. Lært hos Niels Lundbye, Randers, svend hos Carl Ranch i København. Bsk. som instrumentmager i Randers 28.8.1868, som urm. og optiker s.st. 28.8.1872. Havde forretn. i Kirkegade 8 og Torvegade 16. Lomneur m. hans sign. i privat eje i Randers.

MADSEN, HANS, døbt 17.10.1756 i Hadbjerg, s.a. Mads Hansen og hustru. Ved ft. 1787 indsidder og urm. i Hadbjerg.

MADSEN, LAURITS PETER, f. 12.10.1846 i Strands, død 18.9.1908 i Thorup, s.a. husmand Mads Sørensen Down og Karen Larsdatter, g.m. Marie Nielsen. Lært hos S. J. Hansen i Odder. Svendep prøve 1896. Urm. i Thorup, Mols.

MADSEN, NIELS PETER MARINUS, f. 3.7.1873 i Stabrand, Bregnet, død 16.9.1934 i Rønde, s.a. gdr. Søren Madsen og Ane Kirstine Petersen, g. i Bregnet 30.12.1910 m. Karen Jørgensen. Urm. i Kolind 1893-1908, urm. i Rønde 1909-34. Fik Håndværkerfor eningens sølvmedalje for sit svendestykke.

MOURITZEN, JONAS JENSEN, f. 6.5.1833 i Sct. Mortens, Randers, død 13.12.1892 s.st., s.a. eskadronsadelmager Peter Mouritzen og Ane Marie Ernst, g. i Rds. 29.4.1863 m. Hanne Berg. Bsk. som urm. i Vestergade 11, Randers 26.3.1862.

MOURITZEN, MOURITZ, f. 9.2.1827 i Randers, død 15.7.1900 s.st., s.a. eskadronsadelmager Peter Mouritzen og Ane Marie Ernst, g.m. Antonia Hermansen. Mesterprøve 14.6.1852: "Er godt antageligt i en Købstad." Bsk. som urm. i Randers 1.12.1852. Havde forretn. i Vestergade 4, senere i Houmeden, Rådhusstræde 4 og Staldgårdsgade 18.

MUNCH, CILIUS MARTINUS, f. 5.10.1835 i Ebeltoft, s.a. købmand Palle Munch og Ane Marie Schweigert. Udlært 1851. Svendep prøve

Uhrmager M. Mouritzen, tidligere boende i Hovmeden.

boer nu i Raadhusstræde Nr. 4 og anbefaler sig med
alt til Faget henhørende.

Alle Sorter nye Uhre sælges, nøjagtig afstrukne
og regulerede, mod fuldstændig Garanti.

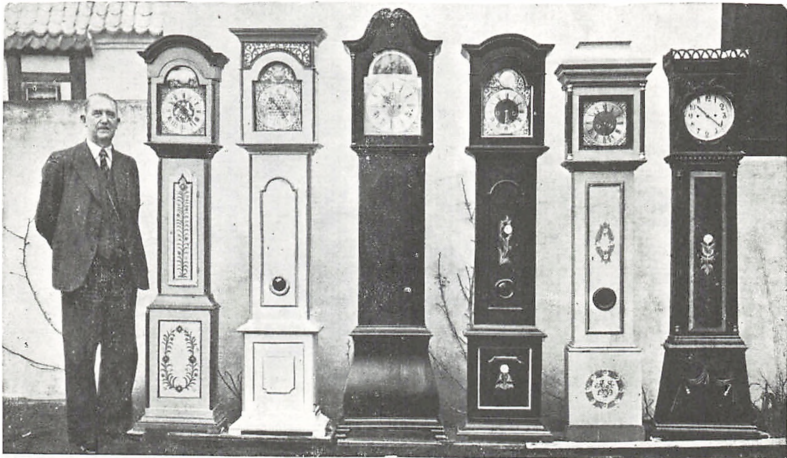
Reparationer af alle Slags Commeuhre, Taffel-
uhre og Stueuhre udføres omhyggelig og
til billige Priser.

Uhrkæder, Snore, Glas, Nøgler,
Beskyttelseskasser etc. sælges yderst bil-
lig.

☛ Gamle Uhre tages i Bytte.

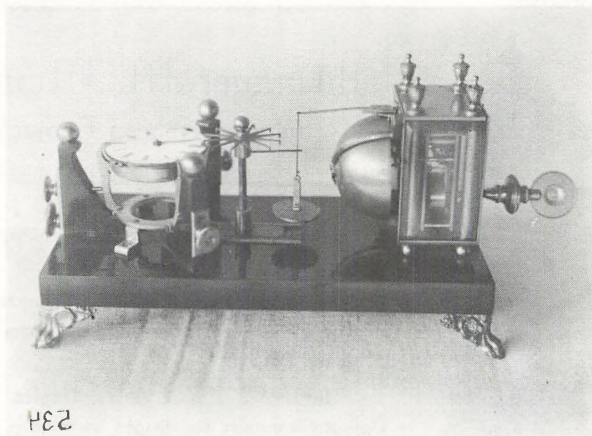

Announce i Randers Dagblad nr. 252 fredag den 30. oktober 1874 - 1. årgang.

F. Sinding — Urmager — Ebeltoft. Tlf. 59.

Specialitet: Restaurering af gamle og antikke Ure.

Vækkemekanisme efter indskrift "Forfærdiget af Emil August Beutlich Anno 1828 No. 1 Randers." Fra Dansk Urmuseum, som har stillet fotografiet til rådighed.

Lommeur med cylindergang og i sølvkasse, udført af Søren Peter Johnsen mens han var i lære hos urmager Strands i Kattrup på Mols. Dansk Urmuseum i Den gamle By, Århus.

1857. Bsk. som urm. i Randers lo.1.1864. Havde forretn. i Storegade 11. Næstfm. i Randers Håndværkerforening. Dannebrogsmænd.

MUNCH, NIELS JENSEN, f. 1823, død 14.12.1872 i Thorsager, g. i Ålsø 14.10.1853 m. Rasmine Bolette Brøgger. Urm. i Thorsager.

MUNK, ANTON JØRGENSEN, f. 16.3.1866 i Glasmølle, Agri sogn, s.a. mølleejer Jørgen Munk og Karen Andersdatter, g. i Agri 1.8.1890 m. Jensine Sørensen. Urm. i Ebeltoft 1886-94, urm. og barber i Trustrup, Lyngby sogn 1894- .

MUNK, JENS SØRENSEN, f. 26.12.1830 i Lynghuset, Vistoft sogn, død 20.6.1905 i Provstskov, Agri sogn, s.a. arbejdsmand Hans Munk og hustru, g.m. Sine Jakobsdatter. Urm. i Provstskov, Agri.

MÜHLRÜLL, CHRISTOPHER, f. 1756, g.m. Johanne Margrethe Flebbe. Urm. i Lillegade, Grenå ved ft. 1834.

MØLLER, CHRISTEN CHRISTENSEN, f. 29.12.1851 i Randers, død 16.11.1915 i Allingåbro, s.a. daglejer, senere plantør Jens Nielsen Møller og Karen Christensen, g. i Rds. 10.6.1875 m. Anna Kirstine Thoustrup. Lært hos Niels Lundbye, Randers, svend hos Anders Madsen og W. L. Ussing, Randers. Etabl. som urm. i Allingåbro 1873. Medl. af skolekommissionen, stævningmand, medl. af bestyrelsen for Håndværkerforeningen i Allingåbro. Tre sønner blev urm.: Aage Thoustrup Møller, f. 1894, blev svend hos sin fader i Allingåbro, Kristian Møller (1890-1919) overtog faderens forretn. 1916 og Georg Christian Møller, f. 1878, blev også urm. En sønnesøn, Aage Thoustrup Møller, fortsatte forretn.

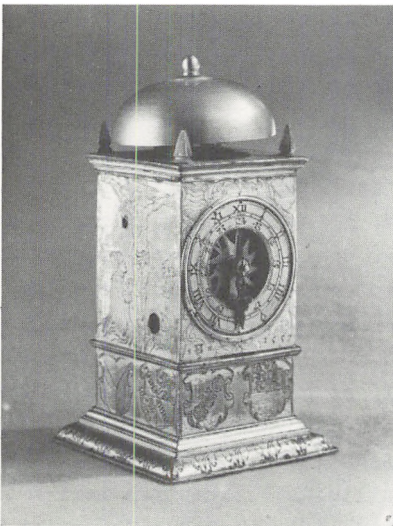
MØLLER, JACOB, f. 7.1.1774 i Grenå, død 15.2.1858 s.st., s.a. Jørgen Glarmester og hustru. Organist, bedemand, graver, klokker og klokkestiller i Grenå. Sønnen af samme navn, f. 1803, efterfulgte sin fader i de nævnte stillinger.

MØLLER, JOHANNES LINAI, f. 1820, død 3.10.1888 i Randers, g.m. Ane Margrethe Thim, som døde 25.1.1875. Mesterprøve i Randers 31.10.1849: et lommeur m. duplexgang. Bsk. som urm. i Randers 13.2.1850. Havde forretn. i Brødregade 14. Deltog som repr. for Randers Håndværkerforening på Verdensudstillingen i Paris 1855.

Fotoet øverst til venstre viser et bordur af forgyldt kobber udført 1557 af Frederik IIs urmager Steffen Brenner for fru Eline Gøøye til Clausholm.

Fotoet øverst til højre viser et taffelur sign. S.R. Rigtrup, Randers.

Nederst til venstre et standur udført af Peder Møller i Dejret, Tved sogn på Mols. Nederst til højre et standur sign. Jens Nielsen Haumøller fra Albøge. Alle disse ure befinder sig på Det danske urmuseum i Den gamle By i Århus, som har stillet fotografierne til rådighed.

MØLLER, NIELS CHRISTIAN, f. 13.5.1844 i Randers, død 5.7.1922 i Havndal, s.a. daglejer Jens Nielsen Møller og Karen Christensdatter, g.m. Frederikke Andersen. Bsk. som urm. i Randers 19.5.1869. Senere urm. i Havndal.

MØLLER, NIELS PEDERSEN BLANDER, døbt 26.1.1779 i Dejret, Mols, s.a. urmager og møller Peder Møller og Maren Laursdatter, g. i Tved 9.5.1803 m. Ane Kjerstine Sørensdatter. Husmand og urm. i Dejret ved ft. 1834. Blev senere urm. i Randers, men måtte opgive faget på grund af blindhed.

MØLLER, PEDER JENSEN BLANDER, f. ca. 1735 i Ty, død 9.5.1812 i Dejret, Tved sogn, Mols, g. 1. g. m. Karen Christensdatter, g. 2. g. i Tved 4.11.1778 m. Maren Laursdatter, som døde 8.2.1806. Lært hos Jens Willadsen Bundgaard i Ørum, Thy. Var også udlært som møller. Reparerede urværket i Thisted kirke 1763. En ungdomsven af Peder Møller, provst Johan Nicolai Winding (1737-1818), som var sognepræst i Tved, kaldte ham til sognet ca. 1773, for at han kunne vejlede den stedlige befolkning i at skære og ælte tørv. Peder Møller bosatte sig i Blanderhuset i Dejret som husmand og urm. og nævnes som sådan ved ft. 1787 og 1801. Han fremstillede mange særdeles smukke og gode standure, som stadig minder om hans flid og dygtighed. Standure med hans sign. i privat eje i Løgstrup, Vestervig, Bedsted/Thy, Iisgård, Mols, Ebeltoft, Dansk Postmuseum, København, Ebeltoft Museum, Grenå Museum og 2 standure på Det danske Urmuseum i Den gamle By i Århus. Det ene er et 1-døgnsværk af messing m. timeviser og timeslag, kassen er nøddetræsmalet fyr, højde 204 cm (DGB 62:39). Det andet er et 8-døgnsværk af messing m. hagegangspendul og timeslag, kasse af egetræ, højde 200 cm (DGB 110:46). (Samlinger til jydsk Historie og Topografi 3. rk. 1 bd. 1896-98: Stueuhrfabrikanten i Dejret.) En søn af Peder Møllers første ægteskab, Søren Nielsen Blander, f. 1766 død 2.5.1821 i Dejret, virkede også som urmager en kort tid.

MØLLER, SØREN CHRISTENSEN, f. 27.3.1849 i Hornslet, s.a. husmand Crhisten Sørensen og Stine Nielsdatter. Etabl. som urm. og barber på Tingvej i Hornslet. Forretn. blev senere overtaget af Carl Christensen.

MØLLER, VALDEMAR PETER, bsk. som urm. i Randers 23.2.1883.

MØRCK, THOMAS KROGSGAARD KOCK, f. 1825, lært hos S J. Blæhr i Hobro. Svendestykke: et taffelur. Bsk. som urm. i Hobro 6.8.1857.

NIELSEN, CARL MARIUS NIELS PETER, f. 26.9.1859 i Vejlbj v. Grenå, s.a. indsidder Søren Nielsen og Madsine Marie f. Nielsen, g. i Grenå 16.12.1882 m. Christiane Hald. Urm. i Nimtofte, Grenå og Ørsted.

NIELSEN, JACOB, f. 23.11.1836 i Fræer, Skørping, død 25.1.1919 i Randers, s.a. gårdm. Niels Jacobsen og Bodil Marie Jensdatter, g.18.2.1868 m. Elisabeth Jørgensdatter fra Hvorslev. Dragon i Randers ved 5. dragonregiment, deltog i krigen 1864, tårnbetjent og -vægter i Randers 1864-71. Etabl. sig som urm. i Adelgade 5 den 18.10.1871. Flyttede senere til Møllestræde 2. Forretn. blev i 1919 overtaget af sønnen Jens Nielsen (1872-1953), som i 1946 overdrog forretn. til en datter og sønnesøn.

NIELSEN, JENS, data ukendt. Reparerede tårnuret på Clausholm 1743. Standur sign. Jens Nielsen i privat eje i Randers.

NIELSEN, JENS, f. 1790 i Randers landsogn, g.m. Ellen Pedersdatter. Ved ft. 1835 husmand og urm. i Langskov, Ødum sogn. Ved ft. 1840 husmand og urm. i Voldum. Vægur med hans sign. i privat eje i Ørsted.

NIELSEN, JENS, f. 1801, g.m. Ellen Marie Jensdatter. Ved ft. 1835 urm. i Rud.

NIELSEN, JENS, f. 17.9.1872 i Randers, død 1953 s.st., s.a. urm. Jacob Nielsen og Elise Jørgensen, g. i Ørsted 23.2.1896 m. Kirsten Sørensen. Urm. i Adelgade 5, Randers. Overtog forretn. 1919 efter sin fader, Jacob Nielsen. Overdrog 1946 forretn. til en datter og sønnesøn.

NIELSEN, NIELS CHRISTIAN, f. 13.6.1839 i Ålborg, død 8.7.1896 i Horsens, s.a. møllerkusuk Jochum Nielsen og Else Johanne Thomasdatter, g. i Ebeltoft 10.8.1869 m. Ane Kirstine Jensen. Udlært i Ålborg, deltog som dansk soldat i krigen 1864, svend på Sjælland og hos Jacob Jensen, Ebeltoft. Bsk. som urm. i Ebeltoft 22.11.1869, opsagt bsk. 1872. Urm. i Horsens 1872-96.

NIELSEN, POUL, f. 1760, død 19.7.1841 i Randers. Urm. i Randers.

NIELSEN, SØREN, f. 10.11.1824 i Ørding, Mors, s.a. smedemester Niels Mathias Sørensen og Maren Madsdatter, g. i Grenå 6.5.1857 m. Petrine Amalie Berg. Mesterprøve i Randers 2.3.1853: et regulatorur m. Grahamsgang. Urm. i Mariager 1853-57, urm. i Grenå 1859, bsk. 26.8.1862 som urm. og nålemager. Fik till. til handel med optiske og kirurgiske instrumenter 1864.

NIELSEN, SØREN KJÆRGAARD, f. 23.10.1817 i Randers, død 11.12.1849 s.st., s.a. skrædder Nielsen og Mette Marie Borup, g. i Randers 9.11.1849 m. Frederikke Fernandine Guldmann. Lært hos S. R. Rigtrup, Rds. Mesterprøve i Randers 1840: et cylinderlommeur m. stenhuller og kompensator. Bsk. som urm. i Randers 18.11.1840. Skuemester 1849.

NISSEN, AXEL ALFRED GUSTAV, f. 1856, g. i Randers 24.5.1883 m. Caroline Marie Bräuer, Etabl. som urm. i Randers 12.7.1882. Overtog forretn. i Houmeden 3 i 1891. Flyttede til H. C. Ørstedesvej 31, København V. i 1917. Forretn. i Randers blev overtaget af Edvard Johannes Pedersen (1883-1922).

NØRHOLM, J. V. S., etabl. som urm. i Hobro 23.5.1877.

OLSEN, NIELS PETER, f. 2.9.1877 i Frederikssund, død 13.6.1950 i Ebeltoft, s.a. urm. Niels Olsen og Ane Marie Rasmussen, g. i Ebeltoft 24.11.1901 m. Magda Thyra Hansen. Lært i Frederikssund og hos Carl Wester, Grenå. Var bestyrer for C. Wester 1897-1902. Etabl. i Adelgade 45, Ebeltoft 1902, flyttede til Adelgade 40 i 1908.

PETERSEN, JENS PETER, f. 23.4.1843 i Hobro, s.a. murermester Peter Petersen og Inger Marie Borresmidt. Urm. i Hobro.

PETERSEN, LUDVIG, f. 24.7.1836 i Randers, s.a. sejlmagermester Bonne Petersen og Anne Marie Lemme, g. i Rds. 3.12.1878 m. Frederikke Marie Thorup. Bsk. som urm. og mekaniker i Randers 8.4.1868.

PFRENGLE (FRENGLER), JOSEPH PAULSEN, f. 9.6.1809 i Studstrup, Skjødstrup sogn, død 6.5.1858 s.st., s.a. urm. Paulus Pfrengle og Anne Marie Sørensdatter, g. i Skjødstrup 2.6.1832 m. Anna Nielsdatter, som døde 25.1.1887 i Århus. Husmand, urm. og musiklærer i Studstrup ved ft. 1845, 1850 og 1855.

PFRENGLE, f. 1773 i Schwarzwald, Tyskland, død 13.8.1837 i Studstrup, Skjødstrup sogn, g. 1. g. i Skjødstrup 1806 m. enken Marie Enevoldsdatter af Vosnæsgård, g. 2. g. m. Anne Marie Sørensdatter. Bsk. som urm. i Århus 1.9.1800. Husmand og urm. i Studstrup 1806-37.

POULSEN, LARS, f. 1762, død 7.7.1810 i Randers, g. 2. g. m. Ane Marie Poulsen, som i 1816 som enke flyttede til København. Urm. i Randers.

POVLSEN, MATHIAS RANDRUP, g.m. Ane Nielsen. Urm. i Mejlby i 1880'erne.

PRIEL, GEORG GOTTFRIED, f. 1699 i Vestpreussen, Tyskland. Bsk. som urm. i Randers 14.2.1733, opsagt bsk. 8.10.1743. Bsk. som urm. i Århus 2.5.1746. Reparerede Århus domkirkes ur 1746. Olfædermand for smedelavet i Århus 1751-53.

PRÆSTMARK, CHRISTEN JENSEN, f. 28.5.1797 i Klitmøller, Thy, død 20.11.1846 i Hobro, s.a. Jens Peter Præstmark og hustru, g. i Løgstør 22.10.1822 m. Johanne Sørensdatter. Mesterprøve: et 8-dages standur. Urm. i Løgstør. Bsk. som gørtler i Hobro 18.3.1833. Bsk. som urm. s.st. 29.8.1834. Havde sin forretn. i Adelgade, passede kirkeuret i Hobro.

PRÆSTMARK, JENS PETER, f. 26.12.1822 i Løgstør, død 2.2.1898 i Hobro, s.a. foregående, g. 1. g. 20.11.1852 i Hobro m. Mariane Dyhrberg, som døde 1861, g. 2. g. i Hobro 18.1.1862 m. Ane Dorothea Thorup. Bsk. som urm. i Hobro 7.10.1852. Passede kirkeuret i Hobro.

RAMSHARDT, JØRGEN HENRIK, f. 23.4.1831 i Ebeltoft, s.a. kobbersmed Frants Christian Ramshardt og Inger Pedersdatter, g. 2. g. i Ebeltoft 14.2.1868 m. Eline Margrethe Sørensen. Urm. i Ebeltoft.

RASMUSSEN, JENS FREDERIK, f. 1853, død 1913 i Auning, g. i Auning 14.9.1881 m. Dorthea Kirstine Jørgensen. Urm. i Auning.

RASMUSSEN, RASMUS CHRISTIAN, f. 3.1.1838 i Fangel på Fyn, s.a. urm. Rasmus Christensen og Karen Hansdatter, g. i Grenå 6.8.1868 m. Therese Louise Graff. Urmagersvend i København. Bsk. som urm. i Grenå 28.4.1868. Hans forretn. lå i Storegade. Har foræret forskellige ting til urmuseet i Århus. Bedstefaderen

og oldefaderen var også urmagere. Forretn. ophørte i 1903. Sønnen Jørgen Marius Rasmussen bestod svendeprøven i 1897 med karakteren "ug".

RASMUSSEN, M. P., fødselsår ukendt, død 18.9.1934 i Rønde. Urm. og guldsmed i Rønde.

RAVN, NIELS PETER, F. 4.4.1832 i Hobro, død 19.12.1866 s.st., s.a. hattemager Niels Nielsen Ravn og Inger Andersdatter, g. i Hobro 3.1.1860 m. enke Petrea Nosborg. Svendeprøve i Randers: et lommeur m. anker gang 1854. Bsk. som urm. i Hobro 19.8.1858.

RIGTRUP, RASMUS SØRENSEN, f. 9.11.1811 i Århus, s.a. urm. Søren Rasmussen Rigtrup og Ane Marie Sørensdatter. Urmagersvend hos faderen i Randers ved ft. 1840.

RIGTRUP, SØREN DITLEV, aflagde svendeprøve som urm. i Randers 30.3.1836: et 8-dages taffelur, som slog kolkkeslag på fjedre og kunne repetere. Karakter "Udmærket godt".

RIGTRUP, SØREN RASMUSSEN, f. 1778, død 6.12.1846 i Randers, g. 1. g. m. Ane Marie Sørensdatter, g. 2. g. m. Johanne Marie Sørensen. Bsk. som urm. i Århus 1800. Bsk. som urm. i Randers 19.5.1813. Et sølvur af ham udstilledes på den historiske urudstilling i Nürnberg 1905. Et taffelur m. hagegangspendul og slagværk, kasse af sortpoleret træ med pressede messingornamenter, højde 46 cm befinder sig i Det danske Urmuseum i Den gamle By i Århus (DGB 352:54). Standur af ham i privat eje i Randers. Rigtrup fremsatte forslag til en forbedring af spindelgangen.

RING, SØREN PETER CHRISTIAN, f. 3.6.1859 i Enslev Djurs, død 24.6.1926 i Grenå, s.a. lærer og kirkesanger Christen Sørensen Ring og Marie Petersen, g. i Enslev 8.1.1891 m. Clara Christensen. Bev. som urm. i Grenå 1883. Rings forretn. lå i Mogensgade, men flyttede senere til Lillegade 5 og i 1901 til Storegade. Forretn. overtaget 1929 af Anton Jensen, f. 1889 i Brovst, men Jensen etabl. kort efter sin forretn. i Østergade 6.

RUNCHEL, PETER CHRISTIAN, f. 21.7.1783 i Vor Frue, København, s.a. fuldmægtig Jens Christian Runchel og Kirstine Hansen, g. i Budolfi, Ålborg 19.6.1810 m. Elisabeth Margrethe Petersen fra Flensborg. Bsk. som urm. i Nyborg 1807, opsagt 1809,

bsk. i Ålborg 1810. Nævnes som urm. i Randers tidligst 1817 og senest 1826.

SCHIØTT, HANS JØRGEN, f. 1721, død 18.2.1771 i Grenå. Urm. og organist i Grenå 1752-71.

SCHJØTT, HARALD THEODOR, f. 16.9.1864 i Assens, Rds. amt, s.a. købmand Gotthard Philip Schjøtt og Elise Emilie Berg, g. i Gassum 14.12.1892 m. Kirsten Nielsen. Urm. i Mariager.

SCHJØTT, PETER JENSEN, f. 19.9.1833 i Tirstrup, død 10.12.1899 s.st., s.a. Jens Eriksen Schjøth og Ane Kjerstine Mikkelssdatter, g. i Ebeltoft 8.6.1858 m. Christine Frederikke Blunch, jordemoder i Tirstrup. Urm. i Todbjerg, senere i Tirstrup.

SCHJØTT, RASMUS SKAARUP, f. 25.9.1829 i Falslev, død 13.1.1909 i Dalbyneder, s.a. lærer og kirkesanger Christen Hansen Schjøtt og Katrine Amalia Schaarup, g.m. Karoline Sever. Svendeproeve i Randers 1849: et lommeur med cylinder. Urm. i Dalbyneder, senere i Havndal.

SCHJØTT, SEBASTIAN SOFUS, f. 9.1.1867 i Dalbyneder, død 16.10.1951 i Havndal, s.a. foregående, g. i Vindblæs, Rds. amt 25.11.1898 m. Dorthea Nielsine Andersen. Etabl. som urm. og guldsmed i Havndal 1892. Søn urm. i Gentofte.

SCHJØTTZ, FREDERIK EMIL, f. 12.10.1811 på Tunø, død 19.1.1901 i Randers, s.a. løjtnant og urm. Ole Tønder Schjøttz og Antoinette Frederikke Leonhardine Koch, g. i Virring 8.10.1844 m. Kirstine Vilhelmine Knap. Bsk. som urm. i Randers 31.1.1844. Havde forretning i Østergade, senere på Tøjhushavevej 14. SCHMIDT, FREDERIK, aflagde svendeproeve som urm. i Randers 13.4.1853: et cylinderlommeur.

SEIDELIN, THEODOR FERDINAND, f. 21.11.1832 i Sct. Mortens, Rds., død 30.4.1892 i Mariager, s.a. glarmester Abraham Frederik Seidelin og Karen Hvass Lassen. Ugift. Lært i Randers. Svendeproeve 24.9.1856: et cylinderlommeur. Bsk. som urm. i Mariager 1858. (Venligst medd. af dr. med. Mogens Seidelin, Odense.)

SEJERMAGER (navnet ukendt). Nævnes som sådan i Randers i begyndelsen af 1600'årene. Leverede vognstænger til lensmand Eske Brock på Dronningborg.

SEYERMAGER, LAURIDTZ, nævnt i Sophie Brahes regnskabsbog 1634 som "seyermager id Udby". Han havde leveret hende "et seyeruerck for $3\frac{1}{2}$ rdlr. 16 sk."

SIECK, JOHANNES FERDINAND, f. 18.10.1861 i Århus domsogn, død 15.6.1930 i Hadsten, begr. i Århus, s.a. jernstøber Claus Ferdinand Sieck og Nielsine Balle, g. i Århus 30.8.1889 m. Jensine Marie Buch. Etabl. som urm. i Søndergade 7, Hadsten 1889. Forretn. overtaget i 1946 af Hans Sørensen, f. 1912. SINDING, BERNHARD CHRISTIAN JOHAN, f. 19.10.1840 i Ebeltoft, død 2.12.1904 s.st., s.a. organist og lærer Bartholin Sinding og Dorthe Marie Kjeldsen, g. i Ebeltoft 18.2.1865 m. Jensine Marie Buch. Svend hos N. P. Madsen, Horsens. Overtog J. N. Aarkrogs forretn. i Ebeltoft 1863. Bsk. som urm. s.st. 17.11. 1869, flyttede senere til Adelgade 37. Forretn. videreførtes af sønnen, Frede Sinding fra 1904-49, derefter af sønnesønnen Otto Sinding, som drev forretn. for faderen 1940-49, derefter selvstændig.

SINDING, FREDE, f. 18.3.1874 i Ebeltoft, død 30.1.1950 s.st., søn af foregående, g. 15.8.1905 m. Vendel Elisabeth Fentz. Urm. i Adelgade 37, Ebeltoft 1904-49. Svend 1892, mester 1904, rejste i Sverige. Fik broncemedalje på landsudstillingen i Århus 1909. Har konstrueret et normalur, hvorefter ure kan reguleres, fremstillet et lommeur m. ankergang, restaureret et bordur fra 1557 for urmuseet i Den gamle By i Århus. Fremstillet et stueur i bornholmerstil. Skrev "Dagligt Liv paa Uhrmagerværkstedet 1860-70" i Købstadsmuseet Den gamle Bys Årbog 1934, s. 69-75.

SINDING, OTTO, f. 3.6.1913 i Ebeltoft, s.a. foregående, g. 1933 m. Maria Persson fra Kristiansstad, Skåne. Lært hos faderen 1929-33, på urmagerskole i København, svend hos Albrecht-sen i Århus, Madsen, Rønde (bestyrer), M. Clausen, Odense og O. V. Andersson, Kristiansstad. Drev forretn. i Adelgade 37, Ebeltoft for faderen 1940-49, derefter selvstændig urm. og optiker. Formand for Det danske Urmuseums komité 1979.

SKOU, PETER JENSEN, f. 1732, g. 3. g. m. Johanne Sørensdatter. Ved ft. 1787 og 1801 husmand og urm. i Vasehusene, Demstrup, Råby sogn.

SKRÆDER, JØRGEN NIELSEN, f. 1747, død 8.3.1826 i Laurbjerg. Husmand og urm. i Bidstrup Brohus, Laurbjerg sogn.

SPRINGBORG, NIELS PETER, f. 24.4.1810 i Vor Frue, Ålborg, død 10.9.1834 i Hammel, s.a. møller Lars Christian Springborg og Gjertrud Fomsgaard, g.m. Hedevig Jensine Benedicte Schiødt, Råby. Urm. i Mariager 1835-38, urm. og indsidder i Hammel 1838-84.

STEPHENSEN, PEDER, f. 27.2.1799 i Yding, Skanderborg amt, død 6.4.1848 i Odder, s.a. husmand Steffen Pedersen og Anne Pedersdatter, g.m. Maria Madsen. Urm. i Søby, Rds. amt, senære urm. og skrædder i Odder.

STILLING, EDUARD, f. 13.6.1865 i Sct. Mortens, Randers, død 1939 s.st., s.a. bagerm. Joachim Stilling og Johanne Amalie Størup, g. i Randers 25.10.1891 m. Laura Ryberg. Lærling 1879, svend 1884. Bsk. som urm. i Randers 11.10.1890, bsk. som instrumentmager 17.10.1890. Havde forretn. i Torvegade 3. Indehaver siden 1939 A. Damm, f. 1901. (J. F. Stilling: Stilling-Slægten i Randers).

STOUGAARD, JØRGEN KRISTIAN VILHELM, f. 14.1.1842 i Århus, død 9.3.1909 i Hammel, s.a. skomager Niels Stougaard og Johanne Overlade, g. i Nr. Galten 6.7.1871 m. Marie Kirstine Thisted. Urm. på Vinterslev mark, Nr. Galten 1862-73, urm. i Hammel 1873-1909.

SØRENSEN, JØRGEN MICHAEL, f. 17.5.1840 i Vor Frue, Århus, s.a. sadelmager Søren Sørensen og Maren Frandsen, g. i Grenå Gl. sogn 8.12.1874 m. Emilie Birch. Etabl. som urm. i Nimtofte 1.2.1861. Veteran fra 1864. Bsk. som urm. i Grenå 17.6.1868.

SØRENSEN, PETER, f. 21.4.1876 i Enslev v. Grenå, død 22.9.1938 i Grenå, s.a. gdr. og sognefoged Søren Rasmussen og hustru Kristiane, g. i Enslev 15.10.1900 m. Anne Kristine Laurssen, som døde 18.9.1944. Lært hos S. Ring, Grenå 1891, svend 1896. Etabl. i Lillegade 4, Grenå 10.4.1900. Overtog 1905 P. Foghs urmageri, købte 1916 en guldsmedeforretn. Medl. af Grenå Håndværkerforenings forlystelsesudvalg, best.medl. af "De danske Forsvarsbrødre for Grenå og Omegn", medl. af bestyrelsen for Grenå Bank, fm. for Teknisk Skole i Grenå, fm. for Dansk Urmager-Centralforening fra 1922, medl. af Grenå byråd 1912-19. 1938 overtoges forretn. af sønnen Aage Sørensen (1911-42).

SØRENSEN, RASMUS, f. 1.1.1707 i Vester Tørslev, død 7.3.1765 i Haderslev, s.a. smed Søren Albrecht og Anne Jensdatter, g. 23.2.1749 m. Kristine Hansdatter Knudsen, d.a. Jens Knudsen og Anna Marie fra Nordborg på Als. Smed og urm. i Vester Tørslev 1729-45, bsk. som urm. i Haderslev 4.11.1756.

SØRENSEN, RASMUS HORNBECH, f. 2.8.1830 i Ugelbølle, Mørke, død 21.1.1906 i Hornslet, begr. i Hvilsager, s.a. skrædder Søren Rasmussen Hornbech og Else Nielsdatter, g. 1. g. m. Anne Olsen, g. 2. g. i Hvilsager m. enken Karen Jensen af Bendstrup. Urm. i Bendstrup, Mørke og senere i Termestrup. SØRENSEN, SØREN, f. 1.12.1865 i Tolstrup, død 1944 i Hørning. Urm. i Hørning.

THORSTED, RASMUS NIELSEN, f. 1813, død 15.3.1857 i Nømtofte. Urm. i Nømtofte.

TOFT, NIELS TUERECHT FÜRCHTEGOTT, f. 16.7.1856 i Hals, g. i Rosmas 3.11.1881 m. Petrine Andersen. Urm. i Balle, Rosmus sogn.

TOSTED, RASMUS NIELSEN, f. 7.10.1813 i Skarresø, s.a. Niels Rasmussen Tosted og Ane Andersdatter, g. i Skarresø 18.11.1844 m. Kirstine Marie Nielsdatter Bang. Var 1844 husmand og urm. i Tjerrild, Skarresø sogn. Ved ft. 1845 husmand og urm. i Nømtofte.

USSING, HJALMAR OSCAR, f. 13.3.1874 i Randers, død 29.12.1965 s.st., s.a. urm. William Ludvig Ussing og Johanne Marie Tetzloff, g. i Randers 14.3.1899 m. Sine Jensen. Præliminær-eks. fra Randers Statsskole 1890. Udlært som urm. og optiker. Svend i Ålborg og København. Gik 1899 i kompagniskab med sin fader og overtog selv forretn. i St. Voldgade 16, Randers i 1925. Ussing var desuden kendt som en flittig og dygtig zoologisk og biologisk forsker og forfatter. Han skrev talrige artikler om naturvidenskabelige emner. Deltog i TVs "Kvit eller dobbelt"-udsendelse 20.10.1957, da han var 83 år gl. Medforfatter til "Randers Fjords Naturhistorie", 1918. Ridder af Dannebrog 14.2.1940. Æresmedlem af Randers Amts Urmagerforening.

USSING, WILLIAM LUDVIG, f. 16.9.1844 i Randers, død 24.7.1925 s.st., s.a. portrætmaler og malermester Johan Ludvig Ussing og

Hjalmar Ussing (1874-1965) på sit værksted i St.Voldgade 16, Randers. Fot. Aage Østergaard (Lokalhistorisk Arkiv,Randers).

Christence Nielsine f. Ussing, g. i Skjødstrup 27.3.1873 m. Johanne Marie Charlotte Tetzloff. Etabl. som urm. i Vester-gade 8, Randers 24.4.1872, bsk. som instrumentmager 21.7.1892. Flyttede senere til St. Voldgade 16. Æresmedlem af Randers Amts Urmagerforening. Sønnen overtog forretn. 1925.

VADUM, MADS MICHELSEN, døbt 22.10.1780 i Lime, død 12.10.1851 i Sdr. sogn, Viborg, s.a. Michel Sørensen i Vadum og Grethe Madsdatter, g. i Rds. 18.5.1814 m. Anne Emilie Hennings, som døde 16.7.1832. Urm. i Randers, men flyttede til Viborg 1815. Bsk. som urm. i Viborg 21.9.1824.

VALEUR, JOHANNES MELLER, f. 5.4.1822 i Ørum Djurs, død 14.10.1899 i Grenå, s.a. sognepræst Ib Christian Valeur og Anna Cathrine Munch, g. i Ørum Djurs 25.10.1853 m. Caroline Severine Berger. Svendeprøve 1844: et lommeur m. ankergang. Bsk. som urm. i Grenå 29.8.1847. Forretn. lå i Lillegade 94. Valeur virkede som fotograf fra 1864-70, men vendte tilbage til urmageriet. En søn, Carl Valeur, døde som ugift urm.svend 27.9.1887, 23 år gl. Han havde lært hos H. C. Stougaard i Århus og fremstillede til svendeprøve et lommeur. (Herman Christensen i "Dansk Urmager-Tidende", 1946, s. 205-06).

WENDELBOE, JOHANNES, opgives at være f. 1743 i Ry mølle, men if. en anden kilde i Svejstrup skole 1738, opgives at være død i Århus 1805, men efter anden kilde 1829 i Kjærgaards mølle, Hids herred. En Johs. Wendelboe var i hvert fald urm. i Hørning ved Randers 1783. Ved ft. 1801 gårdejer og urm. i Hørning.

WENDELBOE, LARS CHRISTIAN, f. 2.2.1843 i Ebeltoft, s.a. guldsmed Mourits Wendelboe og Julie Caroline Christensen, g.m. Marie Sørensen. Urm. og guldsmed i Horsens, senere urm. og guldsmed i Ebeltoft, nævnt som sådan 1877.

WENTZER, JACOB BENDT, f. 24.10.1848 i Grenå gl. sogn, død 16.6.1871 s.st., s.a. bødker. Bent Bentsen Wentzer og Ane Cathrine Madsen. Ugift. Bsk. som urm. i Grenå 14.12.1870.

WESTER, CARL GERHARD PETERSEN, f. 24.1.1860 i Homå, død 3.5.1938 i Århus, s.a. gdr. Peter Jensen Vester og Ane Kirstine Mikkelsen, g.m. Ane margrethe Olsen. Bev. som urm. i Grenå 1887. Forretn. lå på Torvet 19. Wester drev en filial ved be-

styrrer i Ebeltoft. Forretn. i Grenå overtoges 1919 af sønnen Frederik Oluf Wester, f. 1889. En anden søn, Niels Peter Wester, f. 1885, blev også urm. i Grenå.

WINDING, PETER SEVERIN, f. 17.6.1808 i Sct. Mortens, Randers, s.a. procurator Andreas Daniel Winding og Anne Elisabeth Møller, g. i Randers 8.10.1846 m. Caroline Vilhelmine Storch. Svend hos Jens Kjeldsen, senere hans kompagnon. Mesterprøve i Randers 1840. Bsk. som urm. i Randers 23.2.1842. Skuemester. Fm. for Randers Håndværkerforenings udstillingskomité 1851, fm. for Håndværkerforeningen 1852-53 og igen 1855.

WOLDBY, HANS CARL ASTRUP, f. 27.5.1830, s.a. skomagerm. Thomas Thomassen Woldbye og Nicoline Gjødvad. Bsk. som urm. i Badstuegade, Århus 8.5.1854. Næringsbevis som urm. i Knebel by og sogn 29.10.1861.

Noter og henvisninger.

1) Herved forstås det gamle Randers amt, som det var før kommunalreformen af 1970, altså købstæderne Randers, Grenå, Hobro, Ebeltoft og Mariager samt herrederne Onsild, Gjerlev, Nørhald, Støvring, Galten, Rougsø, Sønderhald, Nr. Djurs, Sdr. Djurs, Mols og Øster Lisbjerg med 76 pastorater og 138 sogne.

2) De generelle oplysninger om urmageriet, der danner baggrund for det lokale stof, stammer hovedsagelig fra Bassermann-Jordan & Bertele: "Uhren", Braunschweig, 1969. Manfred Ballweg: "Bruckmanns Uhren Lexikon", München, 1975, H. Alan Lloyd: "The Collector's Dictionary of Clocks", London, 1969 og E. J. Tyler: "The Craft of the Clockmaker", London, 1975.

3) Poul Jørgensen: "Dansk Retshistorie", København 1969, s. 244-51.

4) Poul Rasmussen & Gustav Albeck: "Ebeltoft Købstads Historie", Ebeltoft, 1951, s. 94.

5) Axel & Erik Munch i "Årbøger for Randers Amt", 1936, s. 42.

6) H. Berner Schilden Holsten: "Dronning Anna Sophie på Clausholm" i "Fra Randers Amt" bd. 5, 1911, s. 30.

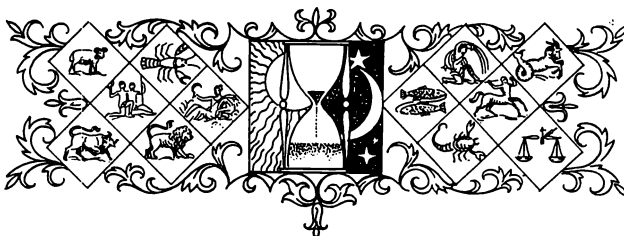
7) Th. Søgaard: "Bøndernes Kaar på Frisenvold" i "Jydske Samlinger", 3, III, s. 33.

8) Arthur Christensen: "Molboernes vise Gerninger", København 1939.

9) Oplysninger fra Kulturhistorisk Museum, Randers.

- 10) S. A. Stadfeldt: "Chorographisk og Oeconomisk Beskrivelse over Kiøbsteden Randers", 1804, s. 190. - Povl v. Sprechelsen: "Randers Data", 1961.
- 11) H. F. Feilberg: "Ordbog over jyske Almuesmål", København 1894-1904.
- 12) Hans Stiesdal & Ole Schmidt: "Et tårnur" i "Nationalmu-seets Arbejdsmark", 1975, s. 160-71.
- 13) "Sophie Brahes Regnskabsbog 1627-40" ved Henning Paulsen, 1955, s. 58.
- 14) Ole Warthoe-Hansen: "Randers Håndværkerlav", Randers 1970, s. 11.
- 15) Kancelliets Brevbøger 1585 og 1586.
- 16) Det danske Urmuseum i Den gamle By i Århus. AM 653, reg. ved dr. phil. Helge Søgaard.
- 17) Kancelliets Brevbøger 1585, Sj.R. 12-528 b.
H. C. Bering-Liisberg: "Urmagere og Ure i Danmark", København 1908, s. 137.
- 18) "Eske Brochs Levnetsbeskrivelse", I, II, 1842-43 af L. S. Vedel Simonsen samt uddrag af dagbøgerne ved L. Moltke: "Danske Samlinger" og "Danske Magasin" 1872-73, 1873-74 og 1884.
- 19) "Sophie Brahes Regnskabsbog 1627-40" ved Henning Paulsen, 1955, s. 58.
- 20) "Kulturhistorisk Leksikon for nordisk Middelalder", sp. 354-357. - Elis Sidenbladh: "Urmakere i Sverige", 2.udg., Stockholm, 1947, s. 9. - "Katalog over Ure i Møntergården", Odense, 1975. - H. C. Bering-Liisberg: "Urmagere og Ure i Danmark", København 1908, s. 127 og 159.
- 21) S. A. Stadfeldt: "... Randers ...", 1804, s. 146 og 157, "Samlinger til jydsk Historie og Topografi", 1. rk. 10. bd. s. 163. - Povl v. Sprechelsen: "Randers Data", 1961, s. 51. Samme: "Randers Købstads Historie", 1953.
- 22) "Æbeltoft Købstads Historie", s. 102. - L. J. Bøttiger: "Æbeltoft og Omegn", Århus 1893, s. 142-43 og s. 202.
- 23) Hjalmar Schmidt: "Af Hobro Bys Historie", 1928, s. 230. - "Danmark før og nu" bd. "Østjylland", 1953, s. 208. - Hjalmar Schmidt: "De kirkelige Forhold i Hobro-Skjellerup Pastorat gennem 400 Aar".
- 24) Carl Svenstrup: "Grenå Bys Historie", I-III, 1938-57.

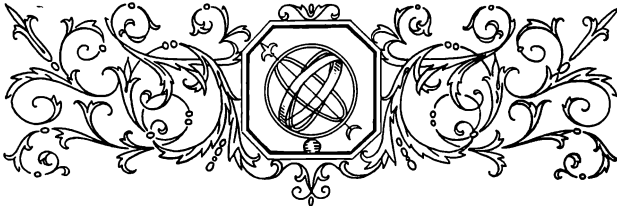
- 25) "Dansk Urmager-Tidende", 1953, s. 364.
- 26) "Ebeltoft Købstads Historie", s. 106-07.
- 27) Evald Tang Kristensen: "Gamle Folks Fortællinger om det jydsk Almueliv", 6. afd. s. 29, nr. 67 og 68.
- 28) Stadfeldt og "Fra Randers Amt", 1910, s. 89 ff.: "Smaa-træk af mit Levned og min Tid" af konsul M. Michaelsen, Randers, som var født 1827.
- 29) Henrik Pontoppidan: "Erindringer", Gyldendal, København, 1962, s. 69-71. Jf. indledningskapitlet til romanen "Lykke-Per".
- 30) "Fra Randers Amt", årg. 1930, s. 138-40. - Turistårbogen, 1967, s. 46. - "Samlinger til jydsk Historie og Topografi" 3. rk. bd. 1, 1896-98, s. 98-102.
- 31) Oplysninger fra cand. mag. Bodil Tornehave, Virum, som har beskæftiget sig med pottemageriet og urmageriet på Bornholm og skrevet derom i "Bornholmske Samlinger".
- 32) Ved udarbejdelsen af mesterlisten er benyttet folketællingerne fra 1787, 1801, 1834, 1840 og 1845, kirkebøger fra alle sogne i Randers amt, samt en del udenamts; borgerskabsprotokoller, næringstilladelser, Randers rådstuearkiv, Randers rådstueretsprotokol, skifteprotokoller på landsarkivet i Viborg samt arkivalier fra Randers og Ebeltoft lokalhistoriske arkiver. Urmager- og optikermester I. Fruensgaard, Randers, takkes venligst, fordi jeg fik lov til at gennemse amtsforeningens protokoller og medlemslister. Af trykt litteratur er benyttet: "Dansk Haandværker-Stat", 1933, bd. 6, S. Schiønning: "Jydsk Byer og deres Mænd", 1-10, udg. 1917, "Tidsskrift for Uhrmagere", årg. 1-19, "Dansk Tidsskrift for Uhrmagere", årg. 20-84, "Dansk Urmager-Tidende", årg. 1914-64 og "Urmager-Tidende" årg. 1965-70. - Kongeriget Danmarks Handelskalender", 1883-84 og 1891-93, KRAK: "Danmarks ældste Forretninger", København 1950 samt lokale vejvisere.

Jens Lampe har tidligere skrevet om ure og urmageri i:

- "Fynske Minder", Odense, 1975, s. 105-125,
"Vejle Amts Årbog", Kolding, 1975, s. 84-98,
"Gemessene Zeit - Uhren in der Kulturgeschichte Schleswig-Holsteins", Slesvig, 1975, s. 248-307,
"Fra Ribe Amt", Esbjerg, 1976, s. 201-216,
"Hardsyssels Årbog", Lemvig, 1976, s. 97 - 129,
"Fra Viborg Amt", Viborg, 1977, s. 34-70,
"Historisk Årbog for Thy og Mors", Thisted, 1978, s. 58 - 92,
"Fra Himmerland og Kjær Herred", Ålborg, 1978, s. 145 - 155,
"Antik" nr. 8, 1978, s. 14,
"Antik", nr. 2, 1979, s. 11,
"Sønderjysk Månedsskrift", Tønder, 1979, s. 145-155, s. 179-195,
og s. 225,
do. årg. 1980, s. 1 - 28.
"Slesvigland" nr. 4, Tønder, 1980, s. 76-77.

Før De vælger pensionsform

*- Tag den med ro, kære ven - om tyve år er
De lige så gammel som jeg!*

Hvilken pensionsordning er mest fordelagtig? Hvad koster det? Hvilke skattefordele opnår man? Kan der tilknyttes forsikringsdækning o.s.v.?
Tal med os om, hvad der betaler sig bedst for Dem.

*FØR DE GØR
NOGET MED PENGE*

Spørg

SPAREKASSEN
FOR RANDERS BY OG OMEGN

...det lokale pengeinstitut

42-545

Ω
OMEGA

*-har hele
verdens tillid...*

